

Värdefull natur i Gävleborg

Ovanåkers kommun

Innehållsförteckning

	Sid		Sid
1	245	26	254
2	246	27	254
3	246	28	254
4	247	29	255
5	247		(NVO)
6	248		Riks-N
7	248		Riks-F
8	248	29 a	257
9	248	29 b	257
10	249	29 c	257
11	249	30	258
12	249		Riks-N
13	250	31	258
14	250		Riks-K
15	250		Riks-K
16	250		Riks-K
17	251		Riks-K
18	251		Riks-K
19	251		Riks-K
20	251		Riks-K
21	251		Riks-K
22	252		Riks-K
23	252		Riks-K
24	253		Riks-K
25	253		Riks-N
		26	254
		27	254
		28	254
		29	255
		29 a	257
		29 b	257
		29 c	257
		30	258
		31	258
			Riks-K
		32	259
		33	259
		34	259
		35	259
		36	259
		37	259
		38	260
		39	260
		40	260
		41	260
		42	261
		43	261
		44	261

		Sid		Sid	
45	ÖVRE ÄLMESBO	261	71	FLAXNAMYRAN TRYNJEMYRAN	271
46	RÅBERGET	261	72	HOLMEN	272
47	VOXNAN MELLAN BORNFORSEN OCH EDSBYN	262	73	FRANKES	272
48	SÄSSMANOMRÅDET	Riks-N 262	74	SKYTTMYRAN	272
49	VÄNGSBO	Riks-N 263	75	RÄVABOÅSENS SYDSLUTTNING	273
49 a	ILJAS	263	76	GULLBERG	273
49 b	NYGÅRDS	263	77	TÄLNINGEN MÅLLÅNGEN MÅLLÅNGSTUGUFJÄRDEN FLÄTEN AMUNGEN	273
49 c	JON-ERS	263	78	RIKKÄRR VID ÖSTERVIKEN	273
50	LÅNGHED ÖNNEBERG	Riks-K 264	79	SANDREVELN	273
51	F d SOLLSJÖN	264	80	MÅLLÅNGSTADS URSKOG	274
52	HÄSSJAÅNS MYNNINGSOMRÅDE	264	81	VALLASEN	274
53	NÄSUDDEN	264	82	VASABERG	274
54	VÄSTGÅRDS	265	83	VÅLAMYRAN	274
55	OL-OLS	265	84	STORA ÖJUNGEN	275
56	KLINGA KÄLLA LÅNGABÄCKEN	266	85	SVAMYRAN SVABÄCKEN	275
57	STENATJÄRNARNA HOMNAFLEN	Riks-N 267	86	VÄSTRA GÅNGBORSTJÄRNARNA	275
58	HÄLLBERGET	268	87	MÅLLÅNGSSTUGA	275
59	ÄMNATJÄRNSBÄCKEN	268	88	KÄRRKOMPLEX VID HÄLLUDDEN (Mållången)	276
60	FÄLTA	268	89	HIBOMYRAN	276
61	NYMANS	268	90	PER-OLSMYRAN	276
62	VIKSJÖN	269	91	STORMYRAN GRANNÅSEN	276
63	ARNELLS NORRSJÖJORDEN	269	92	GRANNÅS	277
64	UVASEN	270	93	MYR NORDOST OM GRANNÅSBERGET	278
65	RASKES	270	94	STORMYRAN (Amungen)	278
66	TRÄCKESBO	270	95	FLÄTSBO	278
67	GULLBERGSBO	271	96	MÅLLÅNGSTUGUBODARNA	278
68	SKALEN	271			
69	RIKKÄRR SYDOST OM SKALEN	271			
70	MÖSAMYRAN	271			

	Sid
97 VARGATJÄRNSHÄLLENA	278
98 TULPANS	279
99 GETRYGGEN	280
100 STORA GRÄSBERGET	280
101 HÄSBERGSMYRAN	280
102 HÄSBODALEN Riks-N	280
103 STORA OCH LILLA VITMYRAN	282
104 SVABENSVERK	282
105 GÄDDVIKSBO	283

Gryckån vid Gropabo.

Foto: Anders Malmberg

1
GRYCKÅN
- värdefullt
vattendrag

ZHFB
I/1
15 F SO
15 F NO

Gryckåns avrinningsområde är 436 km² stort. Nedre delen av ån rinner genom Voxnanåsens mäktiga deltasediment. Ån är här bred och kraftigt meandrande med sandiga bottnar och stränder.

De övre delarna av vattensystemet (särskilt i Ljusdals kommun) domineras av stora näringsfattiga sjöar, sammanbundna av korta åsträckor med forsar och lugnvatten. Vid Svensbo i åns

nedre del finns ett minikraftverk. Grycken, Nöungen och Lången är reglerade. Ån har flottledsrensats men är i övrigt orörd. Vattnet är svagbuffrat (alkalinitet 0,05-0,10 mekv/l) men systemet förefaller inte vara försurningsskadat.

Gryckån har under 1980-talet varit en av de säkraste och bästa utterbiotoperna i länet. Uttrarna vistas i hela vattensystemet och av allt att döma lever här en livskraftig och reproducerande uttergrupp. I Gryckån finns också harr, öring, gädda, aborre, mört, lake och ål. I åtminstone den nedre delen finns kräftor.

Intressant vegetation och flora förekommer särskilt i de artrika strandsnår som utbildats där ån grenar sig i flera parallella strömfåror. I

Ringlav.
Foto:
Peter Ståhl

dessa miljöer förekommer bl.a. de sydliga arterna getrams, videört, olvon och örnbräken. Vid Lindstasjöns utlopp finns dessutom lönn, myskmåra och den hotade barrskogslaven ringlav.

Gryckån, ett utmärkt kanotvatten, är tillsammans med Voxnan ett av länets mest intressanta områden för rörligt friluftsliv.

Ytterligare reglering eller vattenkraftbyggnad strider mot naturvårdens intressen. Avverkning och dikning i direkt anslutning till ån bör undvikas.

2 STORÖJUNGEN

- vacker
landskapsbild

LF
III/2
15 F NO

Storöjungen är en av Ovanåkers högst belägna sjöar, praktiskt taget helt omgiven av skog. Undantag utgör egentligen bara den norra stranden med byn Öjung. Sjön har ett visst värde för friluftslivet och landskapsbilden är mycket tilltalande.

Skogen runt Storöjungen har till stor del avverkat under det senaste decenniet. I samband med skogsbruksåtgärder vid Öjungen bör särskild hänsyn tas till landskapsbilden.

3 BURSJÖMYRAN

- stort myrkomplex
med rik flora

GHBZ
II/1
15 F NO

Med Bursjömyran avses flera myrenheter, den egentliga Bursjömyran, Lindåsmyran och Stormyran samt i Ljusdals kommun Skrullbackmyran. Myrarna bildar tillsammans ett mycket flikigt och mosaikartat komplex av mossar, kärr, tjärnar och fastmarkspartier. Den å, som avvattnar Bursjön, rinner genom myrområdet.

Floran i myrkomplexet är artrik och vegetationen är delvis av rikkärrskaraktär med inslag av ängsnycklar, hirsstarr, tätört, ullsäv och björnbrödd. Intressant och skyddsvärt är bl.a. inslaget av de annars kustbundna arterna brunag och småsileshår. Vitmossor dominerar i regel men även mer krävande mossor förekommer. Området har ett åtminstone lokalt fågelskyddsvärde. En ihopfallen lada vittnar om att myrarna utmed Bursjöån en gång varit viktiga slättermarker.

Områdets botaniska och zoologiska kvaliteter samt den intressanta morfologin ger sammantaget området höga bevarandevärden. Norra delarna har berörts av dikningar. Inga ytterligare dikningar eller andra åtgärder som påverkar myrarna kan tillåtas.

Storöjungen.

Foto: Anders Malmberg

4

GRYTABERGET SYDBRANTEN

- lövrik bergbrant
med rik flora

BL
II/1
15 F NO

Grytabergets sydbrant mot sjön Gryten intas av småblockig moränmark med storblockiga rasbranter på några ställen och små partier av berg i dagen. På flera ställen söker sig vatten utför sluttningen som surdrag eller små bäckar i grunda raviner, ibland från någon källa. I den blockrika och genomsläppliga sluttningen försvinner ibland vattendragen under jord.

Branten domineras av barrblandskog av hög bonitet. Gran dominerar men tall förekommer rikligt. Lövinslaget, av särskilt asp och björk, är ibland mycket stort. Skogen har berörts av avverkningar. Påfallande är det stora antalet, ibland mycket grova stubbar från dimensionsavverkningarnas tid. Skogen är i dag mellan 100 och 200 år gammal. Grova lågor av gran, asp och björk är ännu rätt få.

Fältskiktet i sydbranten är övervägande av lågörttyp omväxlande med blåbärsristyp. Floran är ännu inte fullständigt undersökt men flera intressanta fynd har dock gjorts. Till dessa hör repestarr, myskmåra i en rasbrant, skogsfru, trolldruva, tibast och spädstarr. Bland intressanta kryptogamer kan nämnas kandelabersvamp och koralltaggsvamp på asplågor, koralltaggsvamp och gul sköldskivling på en grov björklåga.

Grytabergets sydbrant har stora naturvärden. Trots den inverkan på skogen som dimensionsavverkningarna haft, är urskogskvaliteterna påtagliga. Floran har inslag av sällsynta och hotade arter. Förutsättningarna att göra nya värdefulla fynd vid en mer noggrann inventering av såväl flora som fauna är sannolikt mycket goda, vilket kan motivera en högre naturvärdesklassning. Grytabergets sydbrant bör undantas från skogsbruk och markavvattning.

4 a

2-3 km norr om Grytabergets sydbrant återfinns en 100-150-årig barrblandskog med inslag av asp, björk, sälg, gråal och rönn. I skogen, som i stort sett är opåverkad efter dimensionsavverkningarna kring sekelskiftet, finns grova torrakor och lågor efter grova tallar. Skogen har en mycket intressant brandhistorik där den tidigaste branden daterats till 1295 och den

senaste till 1866. Däremellan har 45 helt säkra bränder förekommit och ytterligare ett tiotal har lämnat tydbara spår. Detta innebär att i genomsnitt vart 13:e år har någon del av skogen påverkats av skogsbrand. Här har flera mycket sällsynta insekter, lavar, skogssvampar och mossor påträffats. Många tillhör höga hotkategorier och många är indikatorarter för skyddsvärd skog.

Skogen, som till stor del bedöms vara skyddsvärd, inventerades under 1994 varvid bl.a. skogshistorik och naturvärden dokumenterats. Undersökningen ligger till grund för eventuella beslut om framtida skydd av skogen på Grytaberget.

5

STORTJÄRNE HÅVAÅN

- mosaikartat
myrkomplex
med intressant fågelliv

HGL
II/1
15 F SV

Stortjärnen-Håvaån bildar ett utpräglat komplex av tjärnar, gölar, myrar och fastmark i mosaikartad blandning, till största delen avvattnat genom Stortjärnsbäcken till Voxnan. Myrarna består av plana, risdominerade mossar, sluttande kärr och välutvecklade flarkkärr. De senare förekommer framför allt mellan Stortjärnen och Kottlamm. Inom myrområdet häckar bl.a. flera par gluttsnäppa, sävsparv och videsparv.

Håvaåns bottenfauna är artrik, indikerar rent och klart vatten men saknar försurningskänsliga arter. Ån är humusfattig och jonsvag med låg alkalinitet.

Myrmosaiken inom komplexet Stortjärnen-Håvaån har ett högt bevarandevärde, särskilt som det är helt opåverkat och har betydande fågelskyddsvärden. Dikningar eller andra åtgärder som kan komma att påverka myrarna, kan ej tillåtas.

Delar av myrarna ingår i objekt 29 Voxnan, som är av riksintresse för naturvård.

6
FLYTJÄRNSMYRAN

- orört,
naturgeografiskt
intressant myrkomplex

GHL
II/1
15 F SV

Flytjärnsmyran är sammansatt av en ensidigt sluttande mosse, en välvd mosse samt kärr, till större delen skogbevuxna. Myren avvattnas mot Voxnan.

Den ensidigt sluttande mossen är öppen, men har mycket svagt utvecklade rissträngar. Tendens till flarkbildning syns i ett par kärrdrag. Den koncentrisk mossen upptar komplexets södra del. Den avgränsas av Flytjärnsbäcken och en sträng med stora blocksamlingar. Mossen är tydligt välvd, har centrum förskjutet åt ena kanten och ett ringformigt system av smala, trädbevuxna strängar.

Flytjärnsmyran är ett helt orört myrkomplex som bl.a. innehåller en stor välvd mosse av ovanlig typ och av stort naturgeografiskt intresse. Dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren kan ej tillåtas.

Delar av Flytjärnsmyran ingår i objekt 29 Voxnan, som är av riksintresse för naturvård.

**HYLSLÅTTERNA
SVENTJÄRNSBÄCKEN**

- se Voxnan objekt 29.

7
LOÅN

- vattendrag med
värdefullt djurliv

ZHFL
II/1
15 F SV
15 F NV
15 F SO

Loån rinner upp i Ljusdals kommun och flyter samman med Voxnan vid Kilströmmen. Avrinningsområdet är ca 420 km². Åns sista 8 km faller inom Ovanåkers kommun. Ån är här lugnflytande och kraftigt meandrande.

Vattnet är förhållandevis välbuffrat och ej försurningskänsligt. Såväl harr, laxöring, abborre, gädda, lake, mört som ål tillhör vatten-systemet. Fritidsfisket är omfattande. Utter förekommer regelbundet.

Loån rinner längs Loåsen som uppvisar ett urval glacifluviala formationer, t ex getryggiga

parallellåsar, antydningar till åsnät mellan avlånga åsgropar och med småryggar i sidorna. Se vidare beskrivningen av Loån i Ljusdals kommun.

8
**LÅNGSJÖMYRAN
SANDSJÖMYRAN**

- ovanlig myrtyp
med värdefullt fågelliv

GHZ
II/1
15 F SO

Långsjömyran och Sandsjömyran bildar tillsammans ett mossekomplex, där de två enheterna skiljs av en vattendelare.

Sandsjömyran består av plana, glest skogbevuxna mossar samt flera tjärnar utmed den sydvästra kanten. Komplexets mellersta del, kring kartans Långsjömyran, är den intressantaste. Den intas nämligen av en helt horisontell mosseyta med oregelbundet orienterade strukturer. Strängar och höljor är till synes regellöst fördelade. Denna mossetyp (plan mosse med hölje-strängsystem) är ytterst ovanlig i länet men återkommer längre norrut, bl.a. i östra Härjedalen.

Vegetationen inom mossekomplexet uppvisar inga särdrag, medan däremot flera skyddsvärda fåglar tillhör faunan, t ex storspov, grönbena, tofsvipa, gulärta och troligen även trana.

Långsjömyran-Sandsjömyran är skyddsvärda, främst på grund av den plana oregelbundet strängade mossen. Långsjömyran är sannolikt en av landets sydostligaste representanter för denna typ. Myren har också betydande fågelskyddsvärden. De i och för sig störande dikningarna tycks inte ha någon märkbar effekt på hydrologin och begränsar inte i nämnvärd grad skyddsvärdet.

Ytterligare dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren kan emellertid ej tillåtas.

9
KLITTAMYRAN (östra)
- rikkärr

BH
III/1
15 F SO

Klittamyran är ett rikkärr med strängar och mindre flarkar. I myren påträffas ängsnycklar, klubbstarr och krypvide samt en av kommunens rikaste förekomster av björnbrodd. I flarkarna växer brunag som är sällsynt i regionen.

Klittamyran är orörd. På grund av rik flora och intressant hydrologi kan dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren ej tillåtas.

10
NÄVERBERG
- hackslått

KBL
III/1
15 F SO

Vid den västligaste bebyggelsegruppen bland Näverbergets fåbodar finns en hackslått som ännu hävdas. Förutom några granar i ena kanten är ängen helt öppen och staggad den helt dominerande vegetationstypen. Floran är artrik med förutom stagg även fjälltimotej, ormrot och ängsfryle som vanliga inslag i växttäckets samt rödkämpar och prästkrage. Öster om bebyggelsen finns ytterligare en äng där dock hävden varit eftersatt.

Fram till 1967 drevs Näverbergets fåbodar på traditionellt sätt med djur. Fåbodemiljön är genuin med välbevarade byggnader, stengårdsgårdar och odlingsrösen. Genom sitt biologiska innehåll, den kontinuerliga hävden och det kulturhistoriska värdet är hackslåtten vid Näverbergets fåbodar en god representant för naturtypen i denna del av länet. Den fortsatta hävden bör tryggas. Värdet skulle öka om hävden av den östra ängen återupptas.

11
LÅNGMYRAN
- rikkärr

BH
III/1
15 F SO

Långmyran är ett välutvecklat rikkärr med jämförelsevis artrik flora. Björnbrodd, gräsull, tätört och ängsnycklar hör till växtligheten. Den rika förekomsten av axag, som intar en stor del av myrens yta, är särskilt anmärkningsvärd.

Myren är delvis påverkad av tidigare dikningar, särskilt ett avskärande dike i myrens norra kant. Ytterligare dikningar, som kan komma att påverka myren, kan ej tillåtas. Skogen i myrens kantzon bör sparas.

12
VÅSBO
- välbevarad fåbodvall

KBL
II/1
Riks-K
15 F SO

Våsbo, en av Ovanåkers många vackra fåbodar, är naturskönt belägen och lätt tillgänglig. Fåbodens ursprungliga karaktär är väl bevarad med i regel väl underhållna bostugor, fejs, ängslador och andra byggnader. Många av stu-

Våsbo.

Foto: Peter Ståhl

gorna används som fritidshus. Ett omfattande system av hägnader stärker vallens ursprungliga prägel. Väsbo omges av stora fortfarande öppna, beteshävdade åker- och hack-slåttmarker. En del av hackslåttmarken slås med lie. Åkerbruk förekommer i fåbodens periferi.

Kring husen och i den steniga ängsmarken dominerar stagghed växttäcket men med inslag av friskäng av skogsnävatyp. I de gamla (ogödslade) vallarna är skogsnävaängen och fuktäng av tuvåteltyp de vanligaste vegetations-typerna.

Enbuskar förekommer spridda i gräs- markerna och enstaka träd, gran, tall, björk och rönn finns spridda, särskilt kring husen. Av hävdgynnade växter märks särskilt fjältgentiana, kattfot, fjälltimotej, ormrot och stagg.

Väsbo har stora kulturhistoriska värden och hävden har varit kontinuerlig sedan vallen anlades. Det är i hög grad naturvårdens intresse att Väsbo bevaras i ett så ursprungligt skick som möjligt. Hävden av de öppna ängsmarkerna i anslutning till vallen bör tryggas. Skötsel av skogen närmast vallen bör anpassas till vallmiljön.

13
RYGGE
- hackslått

KLB
III/1
15 F SO

Vid en av gårdarna i Rygge mellan Ryggesjön och Ryggetjärnen finns två små helt öppna hackslåtttytor på moränmark. Rödkämpar, kattfot, stagg och ormrot indikerar långvarig störningsfri hävd. Hackslåtten, där det också finns några gamla odlingsrösen, är välhävdad genom lieslätter.

Ängarna i Rygge har ett högt naturvårdsvärde genom lång, kontinuerlig och störningsfri hävd som skapat en representativ hackslåttvegetation. Den fortsatta hävden bör tryggas.

14
HYLBERGET
- hackslått

KLB
III/1
15 F SV

I resterna av den lilla skogsbyn Hylberget hävdas fortfarande en del av de gårdsnära markerna som hackslått. Ängsmarken är öppen, sånär som på någon tall, rönn och lönn och intas av en friskäng av skogsnävatyp med bl.a. rödkämpar, ormrot, ögontröst och prästkrage.

Hackslåtten vid Hylberget har ett högt bevarandevärde på grund av flerhundraårig hävdkontinuitet, gott hävdstillstånd och jämförelsevis stor areal. Den fortsatta hävden bör tryggas.

15
MÄLBÄCKSMYRORNA
- intressant
kärrkomplex

GH
III/1
15 F SV
15 F SO

Mälbäcksmyrorna är ett kärrkomplex som sluttar svagt mot sjön St Nissjen. Genom området rinner en bäck, kantad av översvämningsbettingade kärr. Större delen av myren intas av trädbevuxna kärr. Små flarksystem förekommer på ett par ställen och i kanten mot sjön finns plana kärr med gungflymattor och strandkärr.

Kontakten med sjö och rinnande vatten ger upphov till intressanta vegetationszoneringar och bidrar till variationen i området. De stora gungflykärren och den starkt ringlande bäcken är särskilt intressanta.

Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka Mälbäcksmyrorna, bör ej tillåtas.

16
STORMYRAN
(Blommaberg)
- orörd, öppen
och blöt myr

GH
III/1
15 F SO

Bortsett från ett skogbevuxet kärr i den norra delen är Stormyran helt öppen. Den öppna myren intas till större delen av ett strängkärr med låga strängar. Flarkarna och grundytan intas av blöta mjukmattor eller lösbottnar. Myren är helt orörd, fränsett ett äldre dike i den norra delen.

Stormyran är exempel på en orörd, skyddsvärd myr vars största naturvärden motiveras av att myren är blöt, helt öppen och strängad. Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka myren bör ej tillåtas.

17

HÄLLTJÄRNSMYRAN

- myrkomplex med värdefullt fågelliv

ZH
III/1
15 F SO

Hälltjärnsmyran är ett myrkomplex, dominerat av plana mossar. Myrens sydöstra del är öppen medan den nordvästra består av glest skogbevuxna myrstråk och tallbevuxna fastmarksholmar. Hälltjärnsån rinner genom myren och vidgar sig på flera ställen till långsträckt tjärnar. Ån kantas av kärr med ris- och buskvegetation. Myren är opåverkad av dikningar.

Hälltjärnsmyrans fågelfauna är relativt varierad. Bland regelbundet häckande fåglar kan nämnas knipa, kricka, grönbena, enkelbeckasin, gulärta och videsparv. Hälltjärnsmyran är intressant framför allt på grund av sitt fågelliv. Dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren kan inte tillåtas.

18

STORMYRAN

(Lövriset)

- kärrkomplex med välutvecklat flarkkärr

GH
III/1
15 F SO

Stormyran är ett kärrkomplex som består av ett centralt flarkstråk med kraftiga strängar och flarkgölar med lågstarrkärr och mossevegetation i kanterna. Myren sluttar starkt mot söder. I myrens norra del sker avvattningen via en serie blöta dråg som leder in mot flarkstråket, genom vilket myren till sist avvattnas mot Blomsterhultsbäcken.

Stormyrans bevarandevärden motiveras framför allt av det orörda och välutvecklade flarkkärret. Dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren kan ej tillåtas.

19

RÄKABO

FISKTJÄRNEN

- öppet kärrkomplex

GH
III/1
15 F SO

Räkabo-Fisktjärnen är ett kärrkomplex av öppna sluttande kärr med enstaka skogsholmar. En stor del av kärren är en övergångstyp mellan strängkärr och flarkkärr. Strängarna är låga, ofta genombrutna och utan dämmande effekt på vattnet i flarkarna.

Myren är orörd och består till stor del av öppna blöta kärr. Den komplexa hydrologin med mosaikartad växling mellan fastmattor och lösbottnar är särskilt intressant och ger myren ett klart skyddsvärde. Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka kärrkomplexet kan därför inte tillåtas.

20

MORABO

- välbevarad
fäbodmiljö,
intressant flora

BKL
I/1
Riks-K
15 F SO

Morabo består av stora, välhållna och vackert belägna fäbodor med i regel rödfärgade stugor. I något fall har en måttfull renovering genomförts. På fäbodvallen finns talrika spår av den traditionella fäboddriften med sten- och trägårdsgårdar, odlingsrösen och ängslador. Fäbodarna omges av en öppen betad hagmark som består av hackslåttmarker och några mer eller mindre kultiverade betesvallar.

I hagmarken finns enstaka granar, tallar och björkar. Den opåverkade betesmarken intas huvudsakligen av stagghed med artrik flora och flera ovanliga ängsväxter. Bl.a. växer här fältgentiana och den hävdberoende violetta fingervampen (*Clavaria zolingeri*) har här sin enda kända växtplats i länet. Dessutom påträffas blåsuga, grönkulla, ormrot och fjälltimotej i Morabos fodermarker.

Morabos inägomarker har en lång och obruten hävdkontinuitet. Fram till 1969 slåtades all inägomark och den har därefter hävdats genom bete, bortsett från några marginella ytor runt stugorna som fortfarande slås. Det är i högsta grad ett naturvårdsintresse att Morabo fäbodor bevaras och att hävden av de öppna markerna tryggas. Skogsbruk runt fäbodarna bör anpassas till miljön.

21

GRÄSBO

- välbevarad
fäbodmiljö

KL
II/1
Riks-K
15 F SO

Gräsbo består av sju jämförelsevis glest utspridda fäbodor i en sluttning mot sydväst. De är i regel väl bevarade och underhållna med ett stort antal byggnader i gott skick. Den sydligaste av fäbodarna omges av ett rikt system av gårdsgårdar.

En stor del av de omgivande markerna hävdas genom åkerbruk eller bete, varav dock bara de ursprungliga hackslåttmarkerna runt åkrarna betas. Med undantag av några vackra vårdträd (rönnar) och ett glest skikt av enbuskar är inägomarkerna öppna. Betesmarken domineras av stagghed med mindre inslag av tuvtåteluktäng. Av hävdgynnade växter förekommer förutom stagg, ormrot, ängsfryle och hirsstarr även slätterblomma i fuktigare avsnitt och gul vaxskivling.

Gräsbo har ett högt bevarandevärde genom sin genuina och representativa fäbodmiljö med höga kulturhistoriska kvaliteter. Till värdet bidrar det goda hävdtilståndet i den kvarvarande naturliga fodermarken och att de små flikiiga åkrarna ännu brukas. Ur naturvårdens synpunkt är det viktigt att Gräsbo fäbodan bevaras och att den fortsatta hävden tryggas. Skogsbruket runt fäboden bör anpassas till den känsliga miljön.

22

TORP

- välbevarad
fäbodmiljö

KL II/1 Riks-K 15 G SV

Torp fäbodan ligger i sluttning mot öster med vidsträckt utsikt över det storslagna kuperade

skogslandskapet. Vallrutans forna åkrar och hackslåttor hålls öppna genom bete. I den ca 3 ha naturliga fodermark, som omger fäboden, är stagghed, friskängar av rödven- och skogsnävatyp samt tuvtåteluktäng representerade. Enstaka granar, tallar, björkar och flera vackra rönnar finns spridda i betesmarkerna. Floran är artrik med bl.a. låsbräken, fjälltimotej, backruta, tvåblad och ormrot.

Vallmiljön vid Torp fäbodan är genuin med välbevarade byggnader, fastbandhagar och odlingsrösen men också några gamla husgrunder. Hävden har pågått kontinuerligt sedan fäboden anlades. Den drevs under 1980-talet som turistfäbod.

Marken är välhävdad genom bete med får, getter och ungnöt. Störande ingrepp förekommer inte. Det är ur naturvårdens synpunkt angeläget att fäbodarna bevaras och att hävden av de öppna markerna tryggas. Skogsbruket i fäbodarnas närmaste omgivning bör anpassas till den värdefulla miljön.

23

HOMNAMYRAN

- fågelmyr

ZHG II/1 15 G SV

Homnamyran är ett stort kärrkomplex, sammansatt av glest beskogade eller öppna starr-

Torp fäbodan.

Foto: Anders Malmberg

kärr och mindre, plana mossepartier. Homnamyrn avvattnas mot den sänkta sjön Södra Homnan, medan myrkomplexets södra del – Kasmyran – avvattnas i motsatt riktning. En nybyggd skogsbilväg har anlagts ungefär på vattendelaren. Den norra delen är tämligen starkt påverkad av dikningar medan området söder om sjön är relativt opåverkat.

Homnamyrans fågelliv är intressant med flera skyddsvärda fågelarter häckande på eller i anslutning till myren. Södra Homnan är en viktig rastlokal. Homnamyrn har visat sig vara särskilt rik på häckande tättingar. Minst 12 par buskskvätta, två par gulärta och ett par vide-sparv hör till fågelbeståndet.

Fågellivet ger Homnamyrn särskilda bevarandevärden. De stora blöta starrkärrarna i den södra delen har i sig vissa bevarandevärden och är representativa för kärrvegetation i denna del av länet.

Någon ytterligare påverkan på myrområdet genom dikningar eller andra åtgärder kan inte tillåtas.

24 LÖRDAGSMYRAN - kärrkomplex med intressant flora och fågelliv

GHZL
II/1
15 G SV

Lördagsmyran är ett kärrkomplex av svagt sluttande kärr. Den långsträckt sydöstra delens mycket blöta centralparti bär, till skillnad från andra kärr i trakten, tydliga och delvis trädbevuxna strängar. Den nordvästra myr delen är torrare och saknar strukturmönster. I den stora öppna myr delen i sydost är kärret mycket blött med en mosaikartad vegetation av tuvor, mjukmattor och lösbottnar. Floran är fattig. Ett stort antal torrakor finns ute i myren.

Lördagsmyrans nordvästligaste flik, med Kung Karls spira, är den floristiskt mest intressanta. Myren är ett glest tall- och granbevuxet kärr med en förhållandevis artrik vegetation. Högvuxna starrarter och gräs dominerar. Det stora inslaget av kulturgynnade arter (åkerbär, ormrot, rödsvingel m fl) är anmärkningsvärt. Förekomsten av Kung Karls spira är troligen också kulturbetingad - hitförd i samband med slåtter eller bete.

Bland myrens bäckfåglar märks storspov, enkelbeckasin, grönbena, buskskvätta och gulärta.

Lördagsmyran har en intressant hydrotopografi, botaniska värden, ett visst fågelskyddsvärde och attraktiv landskapsbild. Dikningar som påverkar myren kan inte tillåtas. Ej heller bör avverkningar utföras på myren eller i myrens kantzoner.

25 GALVÅNS VATTENSYSTEM - vattendrag och sjöar med höga biologiska värden

ZHBFL
I/1
Riks-N
15 G SV

Galvåns vattensystem är av riksintresse för naturvärden. Riksintresset berör såväl Ljusdals, Ovanåkers som Bollnäs kommuner, omfattar den egentliga Galvån med utflöde i Ljusnan, tre stora sjöar – Lång-Rösten, Lill-Rösten och Galvsjön – samt de tre största tillflödena Rossån, Vinnfarsån och Andån.

Den egentliga Galvån (i Bollnäs kommun) är mycket brant med 64 meters fallhöjd på den 5 km långa sträckan mellan Galvsjön och Åsbacka. Här finns både stora blockiga forsar och breda grunda avsnitt med sandbotten. Åns nedre del – Rösteån – är ca 15 meter bred, lugnflytande och omgiven av jordbruksmark. Medelvattenföringen vid utflödet ur Galvsjön är 5,0 m³/s.

Den två mil långa mellersta delen av systemet domineras helt av de stora sjöarna Galvsjön och Lång-Rösten. Galvsjön är stor och djup, med förnämliga sandstränder och utmärkta badmöjligheter. Sjön har ett värdefullt fiske och tilltalande landskapsbild. Den är ett omtyckt utflyktsmål, också på den vackra vägen mellan Arbrå och Alfta som, nedanför det branta skogbevuxna Sjubergget, stryker tätt utmed Galvsjöns norra strand. Väster om berget öppnar sig landskapet kring byn Galven – ursprungligen en finnbo-sättning.

I vattensystemet finns värdefulla naturliga bestånd av harr och öring. Särskilt högt värderad är Galvsjöns stam av storvuxen öring med Andån som viktigaste reproduktionsvatten. Även de andra stora tillflödena Rossån och Vinnfarsån är viktiga öringvatten.

Spår efter utter ses årligen i bl.a. Galvån och Vinnfarsån (utterobservationer har också gjorts högt upp i systemet, t ex i Prästvallsån och Sinderån). Galvåns vattensystem är för närvarande ett av länets viktigaste uttervatten

med en jämförelsevis stark stam som fortfarande föryngrar sig. I vattensystemet finns dessutom flodpärlmussla som är fridlyst i länet.

Rossån, Vinnfarsån och Galvån-Rösteån är påverkade av tidigare flottning. Vinnfarsån rinner genom Stormyran där torvbrytning bedrivs. Delar av Andån är omgrävd och kanaliserad. I Galvån finns två minikraftverk.

Rossåns bottenfauna antyder påverkan av försurning. I Vinnfarsån finns flera skalbaggsarter som indikerar rent vatten. Vattensystemet är svagt buffrat. pH i Galvån sjunker inte till nivåer som är skadliga för bottenfaunan, men högre belägna delar av vattensystemet är försurningsdrabbat.

Galvåns vattensystem är, särskilt genom förekomsten av den storvuxna öringstammen i Galven och den livskraftiga utterstammen, mycket värdefull. Till detta bidrar områdets betydelse för friluftslivet, rikedomen på strömmande vatten och vissa floravärden.

Biotopförbättrande åtgärder av olika slag bör övervägas. Fortsatt hävd av jordbruksmarkerna vid Galven bör eftersträvas. Avverkningar och andra åtgärder utmed vattendragen får ej utföras på ett sådant sätt att de värdefulla fiskbiotoperna kan komma till skada. Galvån - Rösteån är skyddsvärd.

26
SLUTTNINGSMYR
VID ANDERS-JONS

- liten myr
med intressant flora

BH
III/1
15 G SV

På Lingåsens nedre sluttning, ca 700 meter öster om Anders-Jons, finns en liten artrik sluttningssmyr. I myren påträffas flera krävande och mindre vanliga växter t ex kärrspira, tätört, brakved och framför allt rikligt med tvåblad.

Myren har framför allt botaniskt värde. Åtgärder som kan skada myren kan ej tillåtas.

27
SJUBERGET

- botaniskt
intressant bergssluttning

BLZ
I/1
15 G SV

Sjubergets mycket branta barrskogbevuxna sydvästsluttning är en klassisk växtlokal med

påfallande rik flora, känd och beskriven redan på 1800-talet. Särskilt anmärkningsvärd är ansamlingen av ärtväxter, t ex gulvial, gökärt, häckvicker, käringtand, vårärt, de sällsynta backvial, sparvvicker och vippärt. De båda senare har här sina enda kända förekomster i Hälsingland, troligen de nordligaste i landet.

I Sjubergets branta sydvästsluttning har en rik snäckfauna med flera sällsynta arter påträffats.

Sjubergets sluttning är en botaniskt mycket värdefull lokal. Det är angeläget att eventuella avverkningar inom området sker med stor hänsyn till floran och att markingrepp ej tillåts i bergssluttningen.

28
GOLFERSMYRAN
LOMTJÄRNE

- opåverkat
myrkomplex med rikt fågelliv

ZGH
I/1
15 F SO

Golfersmyran-Lomtjärnen ligger på en höjdplata ca 330 m ö h och bildar en mosaik av myrar, fastmark och ett 20-tal tjärnar. Myrarna är till stor del kärr. Mindre flarkkomplex förekommer i den norra delen. Tydligast utbildade är flarkärren på Bengtmyran och i södra änden av Golfersmyran. Myrarna ligger avskilt och har inte påverkats av dikningar.

Inom myrkomplexet har bl.a. påträffats smålom, sångsvan, skogssnäppa, grönbena, gluttsnäppa, ängspiplärka, trädpiplärka, gulärta och videsparv.

Koncentrationen av sällsynta och skyddsvärda myrfåglar i området Golfersmyran-Lomtjärnen är anmärkningsvärd. Den mosaikartade karaktären och rikedomen på tjärnar bidrar till den höga klassningen. Åtgärder som kan komma att påverka myrarna, som vägdragning, dikning etc, kan ej tillåtas. Skogsbruket bör bedrivas med stor omsorg om naturvärdena.

29

**VOXNAN
VOXNANÅSEN
GRYCKÅN**

- floddalar av stort bevarandevärde och av högt värde för friluftslivet med värdefulla vattendrag och geologiska formationer, rik och skyddsvärd flora och fauna

HGZBLF
I/1 (NVO)
Riks-N
Riks-F
15 F SV
15 F SO

Voxnan, med källflöden i Härjedalen, följer det mest framträdande och enhetliga dalstråket i västra Hälsingland. Dalen anses vara "överutvecklad" dvs för stor för att vara skapad av en älv av Voxnans storlek. Nivåskillnaden mellan dalbotten och omgivande berg uppgår till 150-200 meter, ibland 200-300 meter.

Voxnans dalgång utgjorde under inlandsisens avsmältningsskede den innersta mycket trånga viken av en mäktig, 70 km lång fjord som öppnade sig mot Ancylussjön med en gles skärgård strax öster om Bollnäs. Fjorden sträckte sig in till nuvarande Hylströmmen där den mötte en isälv som i stort följde Voxnans nuvarande sträckning. Högsta kustlinjen (HK), 233 m ö h vid Hylströmmen, markerar fjordens högsta vattennivå.

I Voxnadalstråket avsattes under den senaste landisens avsmältningsskede en mäktig ås, Voxnanåsen (en fortsättning på Järboåsen), som kan följas ända till trakten av Sveg i Härjedalen. Voxnanåsen uppvisar stor formrikedom: skarpt getryggsformade åsryggar t ex Galtryggen 20-25 meter hög vid Voxnabruk, parallella getryggiga åsar mellan åsgravar och åsgropar m m som vid Enfotaberget, ett två km långt åsnätsområde med puckliga getryggsåsar och 20-25 djupa åsgropar m m mellan Södra och Norra Blommaberg. Ovanför HK övergår åsen delvis i långa sandurfält.

Isälven förde med sig stora mängder material som avsattes i viken och byggde upp ett mäktigt delta. Eftersom landhöjningen var snabb (upp till 10 m/100 år) kom deltabildningen efter hand att förskjutas allt längre mot söder och deltat att utbildas på allt lägre nivåer. Voxnanåsen begravnades delvis i mäktiga fjordsediment. Vintjärnshedarna, mellan Voxnan och Gryckån, är plana minst 15 meter mäktiga deltaavlagringar, som höjer sig i deltaterrasser mot norr.

Efter hand som deltaplanen torrlades, utsattes de obundna finkorniga deltasedimenten för kraftiga torra fallvindar från den fortfarande mäktiga inlandsis som låg kvar i norr. Därvid bildades flera flygsandfält, bland dem länets största vid Voxnakröken. Det består av slingrande, parallella och delvis sammanhängande 2-9 meter höga dynryggar, ca 50 meter långa och orienterade i olika riktning beroende på från vilket håll den dominerande vinden blåste. Den kraftigaste dynen är 2 km lång och 14 m hög och löper i nordvästlig riktning öster om Galtryggen.

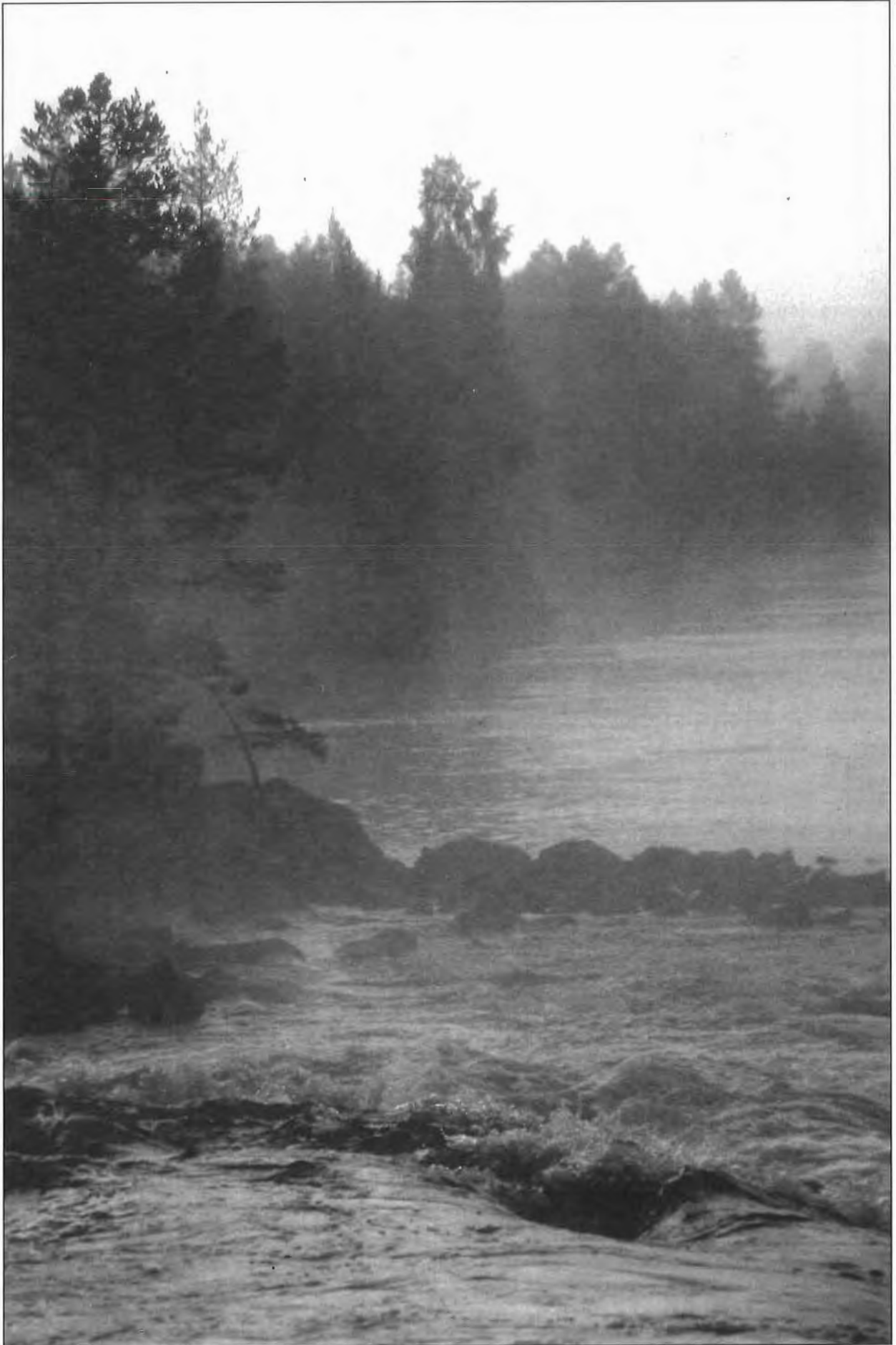
Öster om Mattsmyrahöjden finns tre flygsanddynor liggande framför varandra, bågformigt framblåsta mot sydost med ett inbördes avstånd på ett par hundra meter. Den största är över 15 meter hög och ca 1 km lång. Mellan dynerna förekommer stenblock som slipats av vind och sand så att småtråg uppstått på de sidor som vette mot vinden.

Voxnan karaktäriseras i sina övre delar, i Ljusdals kommun, av långa obrutna forssträckor. Strax söder om gränsen mot Ljusdal störtar älven utför Hylströmmen, södra Norrlands största vattenfall med en sammanlagd fallhöjd på inte mindre än 23 meter. I fjordsedimenten under HK har Voxnan och Gryckån skurit ut sina lopp.

Till sammanflödet med Gryckån beskriver Voxnan ett svagt vindlande lopp avbrutet av några forsar, bland dem Vinströmmen med en välutbildad nipa. På den ca 20 km långa sträckan från Gryckåns inflöde till Finnstuguströmmen vid Voxna station faller Voxnan mindre än 5 meter och är kraftigt meandrande.

Det finns gott om exempel på fossila strömfåror, inte sällan utbildade som avsnörda korb-sjöar eller slingrande myrar. Vid Frostkilen och Fiskesänget (båda utmed Voxnan) finns solfjäderformigt anordnade bankar och myrstråk som ovanligt vackert åskådliggör älvfårans successiva förflyttning och de aktiva eroderande och uppbyggande processer som utmärker älven. Nipor finns på många ställen och nybildas ständigt. De bankar som byggs upp i meanderbågarnas innerkurvor uppvisar ständigt föränderliga former.

Floran i en älvdal är i regel rikare än inom omgivande marker. Voxnan är i det avseendet inget undantag. Det strömmande vattnet, de ständigt föränderliga sandbankarna och de regelbundet översvämmade strandängarna har skapat förutsättningar för en ovanligt rik flora med flera ovanliga eller sällsynta växter. Kung Karls spirra har en av sina rikaste förekomster i

Voxnan en dimmig morgon.

Foto: Lasse Lanker

länet utmed Voxnan. Vid Finnstuguströmmen växer blåtry på sin enda kända växtplats i Hälsingland. Mandelpil växer på sandbankarna utmed Voxnan vid Voxnabruk på den ena av två kända lokaler i Hälsingland. Andra sällsynna växter är taigastarr, fågelstarr och fjällhällbräken samt strandlumner, skuggviol och klotgräs. Den ovanligt stora och rika förekomsten av mosippa vid Lövriset är beroende av Voxnans väl-dränerade sandjordar.

Liksom floran är djurlivet starkt gynnat av det rinnande vattnet. Änder och vadare är typiska för fågelfaunan. Förekomsten av den till sin existens hotade uttern är särskilt anmärkningsvärd. Voxnan och Gryckån hör till de mellansvenska vatten som har den starkaste utterstammen. Orsaken till detta är områdets lämplighet som utterbiotop med god tillgång till öppet vatten under vinterperioden vilket är nödvändigt för utterns födosök. Det stora antalet forsar och strömmande vatten har skapat förutsättningar för starka stammar av harr och öring. I vattensystemet finns en livskraftig stam av flodpärlmussla.

Voxnan uppströms Vallhaga är, trots en inte obetydlig påverkan under flottningsepoken, den troligen längsta, bäst bevarade och minst påverkade vattendragsträckan i mellansverige. Det är en utpräglad skogsälv med mycket höga botaniska, zoologiska och geologiska värden. Området har betydande värde för friluftslivet med bl.a. värdefullt fiske och kanotled.

Voxnan från Härjedalen till Vallhaga är av riksintresse för naturvård och för friluftsliv. Älven med stränder är naturvårdsområde.

29 a
HYLSLÅTTERNA
- artrik våtmarkstyp
vid Voxnan

HGBKL
III/1
15 F SV
15 F SO

Hylslåtterna är ett stort flackt kärrkomplex i nära anslutning till Voxnan. Det består av plana ostrukturerade kärrytter med varierande översvämningpåverkan. Närmast Voxnan, där vattenståndsvariationen och sedimenttillförseln är störst, finns ängsartade strandkärr av älvängstyp. Tydliga levéer (älvvallar) förekommer på flera ställen utmed älvstranden.

Hylslåtterna har tidigare haft stor betydelse för foderförsörjningen. I och med att slåttern upphört har det tidigare öppna området koloniserats av nu uppväxande tall- och lövskog. En del äldre lövdungar ingår också i området.

Hylslåtterna representerar en artrik våtmarkstyp, beroende av älvens naturliga vattenståndsvariationer. Sådana marker var tidigare av avgörande betydelse för naturhushållningen. Området har ett klart bevarandevärde, trots att dikningar i områdets östra del i viss mån begränsar naturvärdet. Ytterligare dikningar eller andra åtgärder som påverkar Hylslåtterna kan ej tillåtas.

29b
SVENTJÄRNSBÄCKEN
- bäck och myr
med rik flora

BH
III/1
15 F SV
15 F SO

Före utloppet i Voxnan rinner Sventjärnsbäcken över sandiga sediment avsatta i anslutning till högsta kustlinjen (vid Hylströmmen 233 m ö h). Bäckens omges av en liten myr med artrik flora med stort inslag av strandarter. Vegetationen domineras av blåtåtel och styltstarr. Karaktäristiska är också tall, en, mossviol, vitmåra, vattenmåra och löktåg. En rik förekomst av Kung Karls spira utgör det floristiskt intressantaste inslaget.

Området är skyddsvärt på grund av den artrika floran och den rika förekomsten av Kung Karls spira. Denna förekommer bitvis rätt allmänt utmed Voxnan men är i övrigt sällsynt i länet. Det är angeläget att myren vid Sventjärnsbäcken bevaras. Dikningar eller andra åtgärder som kan komma att påverka området kan ej tillåtas.

29 c
STORMYRAN
(Voxna)
- sluttande, tydligt
strängad mosse

GH
III/1
15 F SV
15 F SO

Stormyrans södra del består av en ensidigt sluttande mosse med smala tydliga, tvärorienterade och lokalt avbrutna strängar. Höljorna är blöta och liknar flarkar. Längs östra sidan avgränsas myren av en kantskog och utanför denna ett smalt laggstråk. Den andra sidan avgränsas av en mäktig (ca 2 km lång) sanddyn som ingår i dynfältet vid Voxnacröken.

Stormyrans är en mosse med tydligt differentierade strukturer och en intressant hydrotopografi. Den ligger i omedelbar anslutning till det värdefulla dynlandskapet vid Voxnacröken vilket förstärker skyddsvärdet (norra delen är

dikad och utnyttjas som skjutbana). Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka Stormyrans södra del kan ej tillåtas.

30
ÖSTERMYRORNA
- myrkomplex
med rik flora

BHG
I/1
Riks-N
15 F SO

Östermyrorna är ett komplext myrområde sammansatt av flera mindre kärrenheter samt tjärnar, bäckar och källor. Delar av Östermyrorna är beväxna med gran och tall. I anslutning till vattendrag inom området förekommer kraftigt tuvade partier, liksom stora öppna myrtytor med sviktande kärrmattor.

Vegetationen på Östermyrorna är anmärkningsvärt rik. Bland bottenskiktets mossor påträffas många krävande arter. I fältskiktet är inslaget av högrörter som älggräs, vänderot, strätta och humleblomster ovanligt stort. Till karaktärsarterna hör också en, hundstarr, slåtterblomma, brunrör och blodrot. Vegetationen är mycket artrik och på flera ställen av extremriktyp.

En stor del av vattentillförseln till Östermyrorna kommer från sluttningen i norr. Där mynnar små källor, från vilka vattnet rinner ut över myren via blöta och kraftigt sluttande kärrstråk. Kärren i denna del är delvis beväxna med tät vass. Kring källorna och längs sipperstråken påträffas extremriksambhällen med bl.a. björnbrodd, tätört, smalfråken och smaldunört. Sammanlagt har inte mindre än ca 110 kärlväxter noterats på Östermyrorna.

Östermyrornas mycket höga naturvärden grundas i första hand på den rika floran och en varierad vegetation med rikkärr och extremrikskärr. En rad sällsynta och krävande kärlväxter och mossor har påträffats inom området.

Östermyrorna utgör en hydrologiskt sammanhängande enhet som är opåverkad av dikning. Myrkomplexet framstår som ett av länets mest intressanta rikkärrskomplex. Dikningar eller andra åtgärder som kan komma att påverka vattenbalansen inom Östermyrorna kan ej tillåtas. Ej heller bör skogen på myren eller i myrens kantzoner avverkas.

Östermyrorna är av riksintresse för naturvård. Östermyrorna ingår, tillsammans med Fågelsvamyrn, i Myrskyddsplan för Sverige (Nr X12).

31
**RIKKÄRR SÖDER
OM VÅLBERGET**

BH
I/1
15 F SO

Nedanför Vålbergets sydöstra sluttning ligger ett litet rikkärr med en anmärkningsvärt artrik och intressant flora. Kärrret är till större delen glest tallbevuxet, men i den övre delen finns ett tätt bestånd av vass och många tibastbuskar. Desutom växer i kärrret gräsull, dvärglumner, skavfråken och smalfråken. Orkidéfloran är anmärkningsvärt rik med bl.a. jungfru Marie nycklar, brudsporre, sumpnycklar, ängsnycklar och tvåblad. Brudsporgen har här en av sina få men rikaste lokaler i kommunen. Sumpnycklar har påträffats på ytterligare två ställen.

Detta kärr är, liksom riksintresset Östermyrorna, synbarligen starkt påverkat av markvatten från omgivande kalkförande berg. Området hör till de botaniskt mest rika och värdefulla i kommunen. Eftersom den rika floran inte är begränsad till enbart myren, bör en bred hård av den omgivande skogen sparas.

De värdefulla myrorna är hotade av den gruvbrytning som påbörjats norr och nordost om Kringeltjärn. Därför är det viktigt att verksamheten bedrivs så att myrorna inte påverkas.

**FÄBODAR
I OVANÅKER**

KLF
Riks-K
15 F SO
15 G SV

I Ovanåker, särskilt i området norr om Voxnan, finns ett stort antal välbevarade fäboddar. Fäbodarna är intressanta, kulturhistoriskt värdefulla och karaktäristiska inslag i ett landskap som under flera hundra år präglats av fäboddriften. Detta visar sig bland annat i namn på myrar, berg, sjöar och vattendrag som tydligt speglar en verksamhet som helt baserades på djurhållning.

Fäbodarna är också av intresse för naturvården. De är fortfarande i regel obeskogade, trots att driften sedan länge upphört. De har en vegetation som bär tydliga spår av djurhållning och slätter och de uppvisar en flora som förutsätter lång obruten hävd och att konstgödsel aldrig kommit till användning. De är värdefulla inslag i landskapet och de är som utflyktsmål av stort värde för friluftslivet. Fä-

bodarna låter oss ana skogarnas och utmärkernas betydelse för naturhushållningen och de är till sist viktiga för förståelsen av landskaps utveckling och i hur hög grad denna utveckling påverkats av mänskliga aktiviteter.

Det är därför ett naturvårdens intresse att fäbodarna bevaras, att de inte tillåts växa igen, att hävden av dem upprätthålls med slåtter eller bete och att skogsbruket i fäbodarnas omgivning bedrivs med hänsyn till den ömtåliga fäbodmiljön.

32 LOFTSBO

KL
II/1
Riks-K
15 F SO

Loftsbo ligger i kraftig sydslutning och består av tre från varandra skilda fäbodpar. Den östligaste och den västligaste av de tre har den mest ursprungliga prägel. På båda finns ett stort antal byggnader vilka i regel är i gott skick, utan störande ombyggnader. Den västra vällen omges delvis av mäktiga stenmurar. Betesdjur håller vallarna kring de tre fäbodarna öppna.

33 ANDTJÄRNABO

KL
III/1
Riks-K
15 F SO

Vid Andtjärnabo finns flera välbevarade fäbodpar omgivna av öppna, tidigare plöjda marker. Fäbodarna utnyttjas i dag som fritidshus, men den ursprungliga prägel är i regel väl bevarad.

Ca 500 m norr om de övriga vallarna, avskilt och betydligt högre än de övriga ligger en ensam fäbod, omgiven av flera uthus, lador och stora öppna, betade eller slåttade ängar.

34 VÄSTVALLARNA

KL
III/1
Riks-K
15 F SO

Västvallarna består av fem utspridda fäbodpar, de flesta i mycket gott skick. Vallarna är i regel öppna och miljön mycket tilltalande, med många väl underhållna uthus, vårdträd etc.

35 HEMVALLARNA VÄSTBO

KL
III/1
Riks-K
15 F SO

Hemvallarna-Västbo består av sju glest utspridda fäbodpar, varav de fyra nordligaste ingår i objektet. Den nordligaste av Hemvallarna är den bäst bevarade. Den omges av en stor öppen vallruta. Fejs och andra uthus är, i likhet med bostugan, väl underhållna och ej påverkade av ombyggnad.

Vid Västbo finns två varandra närbelägna fäbodpar, varav uthusen på den norra varit illa och bostugan är i stort behov av vård. Den andra fäboden är i bättre skick och omges av välbevarade uthus. Betesdjur håller ängarna kring båda någorlunda öppna.

36 LENABERG - bergbrant med rik flora

B
III/1
15 F SO

I Lenabergs branta nordostslutning växer en gammal granskog med god tillgång på lågor i olika nedbrytningstadiet och rik ört- och vedsvampflora. Bland påträffade arter märks troll-druva, dvärghäxört och myskmåra.

Det är värdefullt om skogen i branten kan bevaras. Det är också angeläget att lågor av fallna träd lämnas eftersom många vedsvampar är beroende av död ved i olika grad av nedbrytning.

37 TIMSSJÖN ULLUNGEN - jordbrukslandskap med vacker landskapsbild

LK
III/2
15 F SO
15 G SV

I nordvästlig riktning från Edsbyn sträcker sig en trång dalgång med ett öppet vackert odlingslandskap, inramat av skog och en rad sjöar - Timssjön, Björktjärn, Ullungen - sammanbundna av Kyeån-Ullungsån centralt i dalen. I dalen finns flera högt belägna stora gårdar av "Voxnadalstyp".

Den vackra landskapsbilden i dalgången är beroende av samspelet mellan det öppna odlingslandskapet, vattnet och den spridda jordbruksbebyggelsen.

38

HUNDTJÄRNAMYRAN

- fågelmyr

Z
II/1
15 G SV

Hundtjärnamyran är ett myrkomplex bestående av plana eller nästan plana kärr och mossepartier. Stora delar av myren är glest skogbevuxna. I de blötare delarna, exempelvis Trallmyran, förekommer öppnare och troligen kraftigt översilade starrkärr. I den sydöstra myrfliken finns en källa. De båda tjärnar som ingår i komplexet är sänkta och delvis igenvuxna. Flera diken förekommer dessutom och troligen är hela myren svagt påverkad. Ett område söder om Hundtjärnen är helt utdikad.

Hundtjärnamyran är framför allt en art- och individrik fågelmyr. Höga tätheter av myrhäckande tättingar har konstaterats. Dessutom häckar flera arter änder och vadare inom myrområdet. Även som rastlokal har Hundtjärnamyran visat sig vara av stort värde.

Hundtjärnamyran är en av kommunens förnämsta fågelmyrar. Ytterligare dikningar kan därför inte tillåtas.

39

SVERKA

OL-ERS

MATTESVALLEN

- välbevarade fåbodrar

KL
II/1
Riks-K
15 G SV

Tre näraliggande fåbodvallar, av vilka i synnerhet Mattesvallen är anmärkningsvärd. Det är ett ovanligt stort fåbodställe med många välbevarade byggnader. Anläggningen är så omfattande att fåboden har karaktären av en mindre gård.

Det är viktigt ur naturvårdssynpunkt att fåbodarna bevaras intakta. De har, förutom sitt kulturhistoriska värde, stort värde för landskapsbilden.

40

ULVAMYRAN

- myrområde

med blöta kärr

och rikt fågelliv

GHZ
III/1
15 G SV

Ulvamyran består av två kärr skilda från varandra av ett litet skogsparti. I områdets södra förlängning finns en liten tjärn - Ulvatjärn. Den södra myr delen avgränsas mot öster av en skarp, 10-15 meter hög åsrygg, tillhörande Gävleåsen. Bägge myr delarna är öppna, blötast i de centrala delarna och de övergår mot kanterna i successivt torrare och mer trädbevuxna kärr. I den södra delen finns en stor yta med välutvecklad lösbottenmosaik. Området är opåverkat av dikningar men två kraftledningar tangerar myren.

På myren häckar flera arter vadare och tättingar, t ex storspov, grönben, skogssnäppa, ängsbiplärka, trädpiplärka, gulärla och buskskvätta.

Ulvamyran är orörd och exempel på en för trakten representativ kärrtyp. De stora öppna lösbottenytorna är särskilt intressanta. Myren har också vissa fågelskyddsvärden. Dikningar som kan komma att påverka myren bör ej tillåtas.

41

SLIPMYRAN

- kärrkomplex

med artrik flora

och rikt fågelliv

GHZ
II/1
15 G SV

Slipmyran är ett glest beskogat kärrkomplex. Öppna myr tor saknas, bortsett från en ca 3 ha stor helt öppen myrta i den sydöstra delen. Partier med tätare skog finns i myrens östra del, som också korsas av en bäck.

Myrens centrala och större del domineras av glest beskogade och kraftigt översilade högstarrkärr med tuvad vegetation. Vattenavrinningen sker nätformigt i sipperstråken mellan tuvorna. Dessa delar är närmast av typ medelrikkärr. I vattenstråken finns svagt rikkärrsindikerande mossor samt enstaka rikindikerande kärlväxter som ängsnycklar och tätört.

Kring den öppna myrta i sydost är myren blöt med sviktande gungflymattor. Troligen har här tidigare funnits öppet vatten.

I myrkanten i myrens nordöstra del finns en källa med de skyddsvärda källarterna källarv, lundstjärnblomma, bäckbräsma och storgröe. Källvattnet leds ut över myren och ger upphov till intressanta rikkärksamhällen med flera krävande mossor. Längre ut på myren blir rikkärnsdråget bredare med en lågvuxen växtlighet av bl.a. flera krävande kärlväxter.

Slipmyran har flera intressanta vegetationssamhällen och en artrik flora. Fågelskyddsvärdena är betydande och stärks av närheten till f d Norrbosjön. Området är i ringa grad påverkat av dikning. Ytterligare dikningar eller andra åtgärder som kan komma att påverka myren kan ej tillåtas. Skogen på myren och i myrkanterna bör sparas.

42

F d NORRBOSJÖN
- värdefull fågelokal

ZH
III/1
15 G SV

I avsikt att vinna åkermark sänktes Norrbosjön en gång i tiden genom att en kanal grävdes till sjön Gässlingen. Därför är Norrbosjön numera helt igenvuxen vid lågvatten och omges av delvis igenväxande jordbruksmarker.

F d Norrbosjön är känd som en värdefull rastlokal. Vid högvattenperioderna under höst och vår samlas betydande mängder flyttande änder och vadare i sjön. Även som häckfågellokal är sjön intressant med bl.a. häckande änder och vadare.

Det är angeläget att f d Norrbosjön bevaras, eller helst förbättras som fågelsjö, vilket emellertid kräver ett ökat vattendjup.

43

NJUPAKLITT

- brant berg
med intressant flora

B
III/1
15 F SO

Njupaklitt är ett väl avgränsat barrskogbevuxet bergsparti med branta sluttningar mot norr, öster och sydost. Floran är mycket intressant med flera mindre vanliga och krävande växter. Bland dessa kan nämnas hällebräken, svartbräken, bergdunört, blåsippan, grönkulla och trolldruva samt inte minst lind som här befinner sig på gränsen för sin utbredning mot nordväst. Bergets krön intas av ungskog.

För att den rika och intressanta floran vid Njupaklitt skall kunna bevaras bör särskild

hänsyn tas till floran i samband med skogsbruksåtgärder. Inom området bör all lövskog sparas. Särskild aktsamhet om lindförekomsten är befogad. Markberedning bör undvikas.

44

VOXNA

- hackslått

KBL
III/1
15 F SO

I skogslandskapet 1 km nordväst om Voxna kapell ligger en ensamgård med en liten rest på 0,3 ha av den forna hackslåttmarken. Ängen intas av en staggdominerad hedvegetation med stort inslag av ljung och olika bärris men helt utan buskar och träd. Av ängsväxter finns, förutom stagg, blåsuga, ängsnejlika, kattfot, fjälltimotej och ormröt. Några exemplar av gul vaxskivling har också påträffats. Ängen har lång kontinuitet som hackslått och hävd tillståndet är gott. Detta och den artrika floran gör att bevarandevärdet är högt.

45

ÖVRE ÄLMESBO

- öppen hagmark

KL
III/1
15 F SO

Gårdarna vid Övre Älmesbo ligger vackert i sluttningen mot Älmesjön. Här finns en i huvudsak öppen hagmark men med ett trädskikt av tall, gran och björk i den norra delen. I hagen växer också några enar. Växttäckningen domineras av stagg med små inslag av friskäng av rödventyp.

Övre Älmesbo var ursprungligen en fåbod. I anslutning till betesmarken är den ursprungliga bebyggelsen förhållandevis välbevarad med bl.a. lador och härbren. Ängen omgärdas delvis av en trögårdsgård.

Betesmarken i Övre Älmesbo har sitt största värde i en långvarig, störningsfri hävd som skapat en representativ ängsvegetation. Den vackra landskapsbilden och de kulturhistoriska lämningarna bidrar till värdet. Hävdningen av det öppna landskapet och ängen bör tryggas.

46

RÅBERGET

- granskog
med rik flora

B
III/1
15 F SO

I den mycket branta sydsluttningen nära Råbergets topp växer engranskog med rik och fro-

dig flora. Till de intressantaste arterna hör stinksyska, dvärghäxört, skogssallat och myskmåra.

Det är ur naturvårdssynpunkt värdefullt om hänsyn tas i skogsbruket till den rika florin. Markberedning bör inte förekomma inom den floristiskt intressantaste delen.

47

VOXNAN MELLAN BORNFORSEN OCH EDSBYN

- tilltalande
landskapsbild

L
III/2
15 F SO
15 G SV

De första kraftverken av betydelse i Voxnans vattensystem finns vid Vallhaga och Bornforsen strax uppströms Edsbyn. Mellan Bornforsen och Edsbyn rinner Voxnan i ett mycket kraftigt slingrande lopp med kilometervida meanderslingor. Älven omges till största delen av ett öppet jordbrukslandskap. Kringgårdade av meanderslingorna finns barr- eller lövskogbevuxna myrmarker. Omfluten av den första älvslingan nedströms Bornforsen ligger den drygt 50 meter höga, barrskogbevuxna Klittakullen.

Landskapsbilden är mycket tilltalande. Det öppna jordbrukslandskapet bör bibehållas.

48

SÄSSMANOMRÅDET

- rikt och särpräglat
älvlandskap

GHZKLF
I/1
Riks-N
15 G SV

Mellan Ullungen och Vägnan beskriver Voxnan ett mjukt vindlande lopp, på båda sidor omgiven av ett stort antal större och mindre sjöar, våtmarker och lövdungar. Området är en utpräglad jordbruksbygd men med stort inslag av vatten vilket gör landskapet mycket omväxlande. Inslaget av lövskog är också stort, särskilt i anslutning till vatten och våtmarker och Voxnan kantas av lövskogsidåer. I områdets utkanter förekommer dungar av barrskog.

Det stora antalet sjöar och tjärnar är utmärkande för Sässmanområdet. De ligger, framför allt på dalens norra sida, i mellanrummen mellan en serie låga ändmoräner som förmodligen övertvårar dalen men i de centrala delarna täcks av sediment. Voxnan beskriver inom området ett meandrande lopp och bildar vid utflödet i Vägnan ett delta.

Vattenomsättningen i sjöarna är normalt mycket liten, utom i samband med de mer eller mindre regelbundna översvämningar som inträffar vid vårloden. Den då starkt ökade vattenomsättningen är sannolikt av största betydelse för sjöarnas fortbestånd. Sjöarna är vanligtvis sänkta och vattenståndet regleras med dammluckor mot Voxnan, eftersom älven tid-

Sässmanområdet - "Den sjungande dalen".

Foto: Anders Malmberg

vis är högre än sjöarna. Vid högvatten för älven med sig avsevärda mängder material som avsätts på de översvämnade markerna. Denna sedimentation är störst i direkt anslutning till älven. Därför kantas älven av älvvallar – levéer – som är högre än angränsande marker.

Sässmanområdet är en levande jordbruksbygd där älven och de många sjöarna inramas av åkrar, betesmarker och enstaka lövdungar. Ett stort antal ängslador finns spridda i odlingslandskapet. Endast en gård – Hoppet – finns i Sässmanområdet, de övriga ligger på dalens norra och södra sluttningar, väl skyddade mot älvens översvämningar.

Sässmanområdet är känt för sitt rika fågelliv. Mer än 150 fågelarter har noterats varav ca 60 häckande. Som flyttfågellokal är det en av de intressantaste i Hälsinglands inland. Vid översvämningarna i samband med vårfloden dras stora mängder änder, doppingar, vadare etc hit och rovfåglar utnyttjar tillfället att ta för sig av överflödet. Den rika variationen av naturtyper skapar dessutom förutsättningar för en både art- och individrik tättingfauna.

Sässmanområdet är ett omtyckt utflyktsmål. Inte minst beror detta på Gamla Landsvägen som tätt intill Voxnans södra strand troget följer alla dess vindlingar. "Under 1800-talets mitt var den känd som en av landets allra vackraste vägar, besjungen av Johan Wallin och lovprisad av prinsarna Carl och Gustaf, Oscar I:s äldsta söner." (*Hans Lidman*, 1951). Omdömet står sig än i dag!

Sässmanområdet har stora hydrologiska, geologiska, zoologiska och kulturhistoriska värden. Landskapsbilden är intagande. Som utflyktsmål är det av oskattbart värde för bygden.

Sässmanområdet är av riksintresse för naturvården. Förordnande om samråd gäller inför vissa arbetsföretag enligt § 20 naturvårdslagen.

49
VÄNGSBO
- kuperat
jordbrukslandskap
med stora gårdar
av Voxnadalstyp

KBL
II/2
Riks-N
15 G SV

Öster om Vagnan i sluttningen mot Voxnadalens ligger hyn Vängsbo. Den ligger i ett natur-

skönt, öppet och kuperat odlingslandskap med ett flertal stora och välbevarade äldre gårdsmiljöer, många av stort kulturhistoriskt värde.

Det är, inte minst ur naturvårdssynpunkt, önskvärt att bygd och bebyggelse bevaras på ett sådant sätt att det även i framtiden kan vara möjligt att uppleva den speciella karaktär som en jordbruksbygd av det här slaget utgör. Hävden av de bevarade ängs- och hagmarksfragment, som redovisas nedan, bör tryggas.

49 a
ILJAS
- öppen hagmark

15 G SV

Till Iljas, en av gårdarna i Vängsbo, hör två små likartade öppna hagmarker. Vegetationen domineras helt av gräshed av rödventyp med en hävdgynnad ängsflora och stort inslag av ris. I hagarna finns enstaka granar och spridda en- och rosbuskar. Uppenbarligen har marken en mycket långvarig kontinuitet som fodermark, hävden är god och inga tecken kan skönjas på att konstgödning har kommit till användning.

49 b
NYGÅRDS
- hagmark

15 G SV

Vid gården Nygårds i norra delen av Vängsbo finns en intressant hagmark med ett fåtal spridda tallar och björkar, ett glest buskskikt av enar, rosbuskar och småtallar samt en tät grupp granar i ett hörn av hagen. Trots detta ger hagen ett öppet intryck. Den har en hävdgynnad vegetation med kattfot, stagg och ormrot och omges av gårdsgårdar och stenmurar. Hagen har en lång kontinuitet som betesmark och har aldrig gödslats med konstgödsel. Den är ett representativt exempel, för denna del av länet, på en välhävdad öppen hagmark.

49 c
JON-ERS
- betesmark

15 G SV

Vid gården Jon-Ers i södra delen av Vängsbo finns en 12 ha stor betesmark som närmast är en mosaik av skog, betesvall och öppen naturbetesmark. Skogen, en blandskog av gran, tall och björk, är bitvis så tät att fältskikt i stort sett saknas.

I buskskiktet finns enar och robuskar. I de ljusa brynen mellan betesvallar och skog finns några av de vanligaste ängsväxterna som ormrot, kattfot, bockrot och liten blåklocka.

Ursprungligen har här legat en fäbod. Området har, med obruten kontinuitet, varit betesmark under mycket lång tid. Gödsling har aldrig förekommit och området är välhävdad, för närvarande genom bete med fjällkor.

50
**LÅNGHED
ÖNNEBERG**
- jordbruksbygd

KL
III/2
Riks-K
15 G SV

Norr om Alfta utbreder sig en utpräglad jordbruksbygd. Den består av ett öppet slättlandskap kring byarna Nordanå, Gundbo och Näsbyn samt ett mer småkuperat och omväxlande landskap med öppna odlingsmarker och skogsdungar i Hässjaåns dalgång. Där finner man byarna Långhed, Hässja, Öneberg och Norrby. Hela denna bygd är rik på värdefull, välbevarad allmogebebyggelse särskilt i form av stora bondgårdar från 1800-talet och sekelskiftet. Delar av området, kring byarna Långhed och Näsbyn, har i den fysiska riksplaneringen redovisats som miljöer av riksintresse för kulturminnesvården.

Det är i hög grad ett naturvårdsintresse att gårdar, uthus och ängsbebyggelse i möjligaste mån bevaras, att landskapets öppenhet bibehålls, att igenväxta partier åter öppnas och att vägarnas karaktärer och sträckningar ej förändras.

51
F d SOLLSJÖN
- fågelsjö

Z
III/1
15 G SV

Sollsjön sänktes en gång i tiden, främst för att vinna ny åker- och betesmark. Under vårens högvattenperioder återbildas Sollsjön till en förnämlig rastplats för flyttande fåglar, där bl.a. 200-300 sångsvanar brukar rasta. Sollsjön är också en värdefull häckningslokal för många änder, bl.a. skedand.

F d Sollsjön är en intressant och värdefull fågellokal. Därför bör inga åtgärder vidtas som kan komma att försämra sjön som fågelbiotop. Vissa biotopförbättrande åtgärder kan däremot komma att bli nödvändiga.

52
**HÄSSJAÅNS
MYNNINGSOMRÅDE**
- fågellokal

ZL
III/1
15 G SV

Hässjaån flyter samman med Voxnan i Norrsjön. Hässjaåns mynningsområde omges av låglänta strandängar som delvis översvämmas under älvens högvattenflöden. Strandängarna har en lågvuxen betespräglad vegetation som är gynnsam för fågellivet. Hässjaåns mynningsområde är framför allt under våren en förnämlig rastlokal för sträckande vadare, gäss och änder.

Området bevaras och bibehåller på bästa sätt sitt värde som fågellokal om betesdriften upprätthålls.

53
NÄSUDDEN
- sötvattenstrandäng

BHKL
I/1
15 G SV

Näsudden är en ensamliggande gård på Prästnäsens östligaste udde i Norrsjön. Gårdens strandnära flacka sedimentmarker har genom århundraden av oavbruten slåtter och beteshävd utvecklats till en vidsträckt och vacker sötvattenstrandäng, ca 5 ha stor.

Strandängen är helt öppen och intas av fuktängar av gräs-lågstartyp med övergång mot fuktäng av högstartyp närmare vattenlinjen. Den senare förekommer ofta i mosaik med en mycket välutvecklad kortskottsvegetation (ävjebroddsvegetation). Mellan ruggar av betestuktad blåsstart växer krypven och äkta förgätmigej i stora mängder. Karaktärsarter är pilörter - bitterpilört och trampört samt de hotade ävje-pilört och rosenpilört, den senare på sin enda kända växtplats i länet. Här finns också gul-kavle, nålsäv, fyrling och strandranunkel och här och var kan man träffa på nordslamkrypa och ävjebrodd.

Strandängen har sannolikt slagits och betats under mycket lång tid. Betesmarken är hägnad mot den omgivande skogen med trägårdsgård. Gårdsmiljön är ålderdomlig. Hela området är välhävdad och fritt från nämnvärd gödselpåverkan eller andra störande ingrepp.

Strandängen vid Näsudden är såväl vad gäller storlek, biologiskt innehåll som hävd-tillstånd den mest värdefulla sötvattenstrandäng-

Västgårds.

Foto: Magnus Bergström

en i länet. Den sällsynta ävjebroddsvegetationen är ovanligt välutvecklad och artrik. Strandängen har dessutom ett högt raritetsvärde som länets enda kända växtplats för rosenpilörten. Stora skönhetsvärden och frihet från störande ingrepp stärker det redan höga värdet.

Ingrepp som påverkar strandängen kan inte accepteras. Den framtida hävden måste tryggas. Ängen är skyddsvärd.

54

VÄSTGÅRDS

- sötvattenstrandäng

BHKL

II/1

15 G SV

Västgårds ligger vid Norrsjöns södra strand, väster om Runemo. Gårdens strandnära marker består av en 3 ha stor sötvattenstrandäng med ett glest trädskikt av tall, gran, björk och sälg på fastmarksdelen. Vegetationen består i övrigt av fuktängar av tuvtätel-, högstarr- eller fräken-starrtyp med en relativt välutvecklad ävjebroddsvegetation i strandlinjen. I denna påträffas strandranunkel, nålsäv, ävjebrodd, nordslamkrypa och tretalig slamkrypa.

Sötvattenstrandängen vid Västgårds är värdefull på grund av sin storlek, långvariga hävd och ävjebroddsvegetationen. Betestrycket bör öka och den framtida hävden tryggas.

55

OL-OLS

- sötvattenstrandäng

BHKL

I/1

15 G SV

Vid Ol-Ols, en av de större gårdarna i Runemo, finns en drygt 2 ha stor, betad sötvattenstrandäng. I vattenlinjen finns en välutvecklad kortskottsvegetation som fortsätter en bit upp på fastare mark, där den övergår i en mosaik med fuktäng av högstarrtyp. Dessutom förekommer en fuktäng av tuvtäteltyp, framför allt i ett centralt beläget våtare parti, samt en fuktäng av gräs-/lågstarrtyp.

En gran, en björk och en sälg utgör hela trädskiktet. Ett buskskikt av viden finns i de centrala delarna. Kortskottsvegetationen är påfallande artrik med flera exklusiva arter, bl.a. de hotade arterna ävjepilört och nordslamkrypa samt dessutom fyrling, nålsäv, strandranunkel och ävjebrodd.

Gården har anor från 1400-talet. Nuvarande brukare är den 17:e generationen av samma släkt på gården. Gårdsmiljön är genuin och vacker. Strandängens kontinuitet som fodermark sträcker sig minst 600 år bakåt i tiden. Hagen är välhävdad och utan spår av konstgödsel. Resterna av ett gammalt dike i områdets centrala del är det enda synliga ingreppet.

Välhävddad fuktängsvegetation vid Ol-Ols.

Foto: Jonas Lundin

Ol-Ols strandäng är ett representativt exempel för naturtypen sötvattenstrandäng. Den långa kontinuiteten, flera ovanliga kortskottsväxter, gott hävdillstånd och stora skönhetsvärden bidrar till det höga värdet. Ingrepp som påverkar strandängen kan inte accepteras. Den fortsatta hävden måste tryggas.

56

KLINGA KÄLLA LÅNGABÄCKEN

- rikt och
värdefullt vattendrag

ZHBL
I/1
14 F NO
15 F SO

Långabäcken rinner från Långtjärnen och Långabäckstjärnen i pasströskeln mellan Gammel-Karisberget och Pottaberget, genom Klinga källa. Uppströms Klinga källa är vattenflödet litet och bäcken synbarligen starkt påverkad av försurning. Vattnet är humusfärgat och bottenfaunan artfattig. Bäcken omges av kärr, bl.a. ett rikkärr kring ett stråk med grundvattenutflöde. Utströmningsområdet markeras av tät bestånd av skavfräken. Här växer också tätört, bäckbräsma, brudborst och de kalkkrävande arterna tvåblad, skogsknipprot och axag. Även mossfloran är rik och dominerad av krävande arter.

I Klinga källa tillförs Långabäcken stora mängder vatten som strömmar upp ur kraterlika bildningar i källans gråbruna dytäckta botten. Vattnet är mycket klart och rent. Stränderna runt källan är myrartade med fattigkärrsvegetation av tallmossetyp. Nedströms Klinga källa är vattenföringen i Långabäcken hög, vattnet kristallklart och botten täckt av sand och grus. Vattnet är inte försurat men alkaliniteten låg. I bäcken finns rikligt med bäckröding.

I ett bäcksammanflöde ca 100 meter nedströms källan blandas det klara källvattnet med Svartbäckens humusfärgade vatten. Den ökade näringstillförseln återspeglas i floran som genast blir rikare. I vattnet finns rikligt med bäcknate och något löktåg. Bäcknate har en utpräglad sydvästlig utbredning och förekommer sällsynt i bäckar med rent vatten i länets sydvästra delar.

Bäckens bottnar är steniga-grusiga med sandbankar här och där. Bottenfaunan är rik och varierad med både försurningskänsliga, föroreningskänsliga och mycket sällsynta arter. Till den sistnämnda gruppen hör en nattslända som är ytterst sällsynt i hela landet. I häcken finns rikligt med flodpärlmussla vilka för övrigt förekommer ända ner mot Gammelhomna.

Bottenfaunaundersökningen i Långabäcken visar att Klinga källa har en mycket positiv inverkan på vattenkemin i bäcken. Nedströms källan finns en normal bottenfauna, opåverkad både av försurning och organiska föroreningar. Ovan källan däremot är bottenfaunan starkt påverkad av försurning. Fyndet av den mycket sällsynta nattsländan, artsammansättningen i övrigt och förekomsten av flodpärlmussla, gör att bäcken måste betraktas som i högsta grad skyddsvärd.

Åtgärder i eller i närheten av bäcken som kan komma att påverka bäcken kan inte tillåtas. Bäckens övre delar, med Klinga källa, ingår i ett större område av riksintresse för naturvård.

57

STENATJÄRNARNA HOMNAFLEN

- intressant geologi,
spännande hydrologi,
rik flora, utflyktsmål

GHLBF
I/1
Riks-N
14 F NO
15 F SO

Stenatjärnarna-Homnaflen består av ett omväxlande barrskogslandskap mellan Bornasen och Homnaflen. Genom detta området sträcker sig Järboåsen (som längre västerut byter namn till Voxnanåsen).

Samma isälv som byggt upp Järboåsen har vid Bornasen avsatt ett isälvsdelta och mot dalsidorna, högre upp i dalen, även mäktiga kilometerlånga, terrassformigt anordnade sandurbankar med tydligt markerade strömfåror.

I ett senare skede, när iskanten retirerat mot Voxnadalen, bildades en issjö mellan isen och omgivande berg bl.a. Homnaberget och Gammel-Karisberget. Issjön tappades mot sydost genom en isälv i passet mellan Pottaberget och Gammel-Karisberget. När issjön till sist tömdes genom Voxnadalen, torrlades isälven och lämnade efter sig en död älvfåra. Denna kännetecknas i sin västra del av en kullerstensbotten, fri från all högre vegetation men avbruten av några mindre tjärnar – Stenatjärnarna.

Längre österut vidgar sig älvfåran till en trattformig mynningsvik i anslutning till Bornasenfältet. Mynningsviken intas i dag till stor del av torvmarker.

Stenatjärnarna består av flera små långsträckta sjöar, vanligen utan synligt till- eller frånflöde. Vattenståndet i sjöarna följer det rörliga grundvattnets fluktuationer och varierar någorlunda regelbundet med årstiden – högt på försommars och senhöst, men lågt under sensommars och senvinter. Största vattenståndsamplituden är ca 4 meter. Inom området ligger Klinga källa (se föregående objekt).

Stenatjärnarna.

Foto: Anders Malmborg

På en liten myr väster om Klinga källa ligger ett mycket stort flyttblock, ca 45 meter långt, 13-20 meter brett och 12 meter högt.

Området Bornasen-Homnaflen intas av barrskog. På isälvsmaterial dominerar tallskog, i regel tallhed av lavristyp. Inom övriga området, huvudsakligen med moränjordar, är granskogen förhärskande med större eller mindre inslag av tall, björk och asp.

Områden med avvikande vegetation är t ex Gammel-Karis trädgård och bäcken mellan Rönbergstjärnen och Ymeråstjärnen, med lind, lönn, tibast och blåsippa och Homnaflens plåtå med hållmarkstallskog. I Homnaflens sydbrant har ansamlat rasmaterial och ett gynnsamt lokalklimat skapat förutsättningar för en jämförelsevis rik flora med bl.a. skogsfru, getrams, lind, stinknäva, myskmåra och dvärghäxört.

Stenatjärnarna-Homnaflen hör till de intressantaste och mest välbesökta utflyktsmålen i Ovanåkers kommun. Detta bör beaktas i samband med skogsbruksåtgärder eller andra former av markutnyttjande. I de centrala delarna (kring Stenatjärnarna, Gammel-Karis trädgård m m) och i anslutning till Homnaflens rasbrant, bör skogsbruket bedrivas med särskild hänsyn till naturvärdet, betydelsen som studieobjekt och utflyktsmål. Inom dessa områden bör grustäkter ej öppnas eller skogsbilvägar anläggas. Kärnområdena bör helt undantas från skogsbruk. I Homnaflens rasbrant bör alla lövträd sparas och markberedning undvikas.

58
HÄLLBERGET
- granskog
med rik flora

B
III/1
15 F SO

I Hällbergets branta granskogsklädda nordostsluttning finns flera källdrag och ett rikt bestånd av torta samt andra rikindikerande arter som grönkulla, skogsfru och trolldruva. I den mossrika skogen påträffas även den sällsynta purpurfingersvampen. I ett litet rikkärr nedanför den skogklädda sluttningen växer gräsull och tvåblad samt bäckbräsa vid en källa.

Skogsbruket i sluttningen bör bedrivas med stor aktsamhet. Markberedning och markavvattning bör ej förekomma.

59
ÄMNATJÄRNSBÄCKEN
- rik flora

HB
III/1
15 F SO
15 G SV

Från Östra Ämnatjärn rinner en liten bäck med intressant flora. Vid bäcken växer vårärt, tibast, lönn, en rik förekomst av skogsolvon samt blåsippa. Den största rariteten är emellertid alm som tidigare har vuxit här i flera exemplar. Efter en oförsiktig röjning återstår emellertid blott en.

Vid avverkningar utmed bäcken bör allt löv och helst en del rotfasta barrträd sparas. Dikning eller markberedning i bäckens närhet bör inte förekomma.

60
FÄLTA
- hagmark

KBL
III/1
15 G SV

I den södra utkanten av Voxnandalen är landskapet småbrutet och växlande mellan skog och öppet odlingslandskap. Där, i Älmebo ligger Fälta, en gård med en 2,5 ha stor hagmark. På grund av otillräcklig hävd har denna hage fått ett bitvis tätt trädskikt av främst gran och ett buskskikt av enar, ros- och videbuskar. I den dominerande friskängen växer bl.a. låsbräken, stagg och ormrot. Kulturhistoriska spår saknas.

Hagmarken vid Fältas har ett högt bevarandevärde genom lång kontinuerlig hävd och vissa floravärden. Värdet begränsas något av bl.a. otillräcklig hävd. Hagen bör därför restaureras och den fortsatta hävden tryggas.

61
NYMANS
- hagmark
med rik flora

BKL
III/1
15 G SV

Nymans ligger i det vackra mosaiklandskapet med åkrar, betesmarker och gårdar sydost om Ovanåkers kyrka. Till gården hör knappt 2 ha naturbetesmarker som dels består av öppen hagmark, dels träd och buskbärande hagmark. I de atrika ängsmarkerna, som delvis består av torräng, återfinns en lång rad hävdgynnade arter t ex låsbräken, vårfingerört, rödkämpar, pillerstarr, ängsnejlika, fjälltimotej, rödklint, kattfot, stagg och ormrot. Gårdsmiljön är ge-

nuin och spridda i markerna finns odlingsrösen och husgrunder. Den gamla fägatan är fortfarande i bruk som förbindelse mellan två ha- gar. Kring delar av betesmarken finns trädgårds- gård.

Hagmarken vid Nymans i Böle med lång hävdkontinuitet och rik flora har ett högt beva- randevärde, vilket stärks av den ålderdomliga och kulturhistoriskt rika miljön.

62

VIKSJÖN

- jordbruksbygd med stora Voxnadalsgårdar

LK III/2 15 G SV

Hans Lidman skriver (1951) om "den leende naturen kring Viksjöns stränder":

"Det är således en ljuvlig skönhetsupplevelse att i rälsbuss följa sjöns buktande strand... För- sommaren med frisk, nytuslagen grönska, blå- nande vatten och rödvita bondherrgårdar är denna dalgångs hästa tid - då kan det med framgång tävla med de skönaste platser som vårt land har att uppvisa."

Det öppna jordbrukslandskapet runt Vik- sjön med stora välbevarade hälsingegårdar av

karaktäristisk Voxnadalstyp har betydande värden ur såväl kulturhistorisk synvinkel som på grund av landskapsbilden. Dessa värden bör tillmätas stor vikt vid planering av bebyg- gelse eller annan verksamhet inom området.

63

ARNELLS NORRSJÖJORDEN

- sötvattenstrandängar

BKL III/1 15 G SV

Nordost om Alfta finns på ömse sidor Voxnan - Norrsjön ett par intressanta sötvattenstrand- ängar med välutvecklad ävjebroddsvegetation. På den norra stranden Arnells, ca ett halvt ha välhävdad sötvattenstrandäng. På den södra stranden Norrsjöjorden, en sötvattenstrandäng med en mosaik av högstarrfuktäng och kort- skottsvegetation. Båda har en likartad flora med ävjepilört, fyrling, strandranunkel, nålsäv och ävjebrodd. Norrsjöjorden skiljer sig från Arnells genom att där, på något torrare delar, även växer några björkar samt sälg- och olvonbuskar.

Hävden av strandängarna är god och de har synbarligen tjänat som fodermark både länge och kontinuerligt. Den fortsatta hävden bör tryggas.

Viksjön.

Foto: Anders Malmberg

Strandängen vid Norrsjöjorden.

Foto: Jonas Lundin

64

UVASEN

- fågelsjö

Z
III/1
15 G SV

Uvasen är en liten slättsjö med riklig vegetation, omgiven av jordbruksmark och påverkad av sjösänkingsföretag. I Uvasen påträffas ett flertal av de fågelarter som förknippas med en näringsrik slättsjö, t ex skrattnås, svarthakedopping och flera arter änder.

Uvasens roll som fågelsjö bevaras sannolikt bäst om sjön inte utsätts för nya sänkingsföretag och om omgivande marker hålls öppna. Biotopförbättrande åtgärder kan komma att bli nödvändiga.

65

RASKES

- sötvattenstrandäng

BKL
III/1
15 G SV

Till gården Raskes vid Voxnans södra strand, 4 km sydost om Runemo, hör en kultiverad betesmark som närmast Voxnan övergår i en 0,5

ha stor, opåverkad träd- och buskbärande hagmark samt, i strandlinjen, en sötvattenstrandäng. Det är denna som tilldrar sig det största intresset. Fältskiktet består i vattenlinjen av en mosaik av fuktäng av högstartyp och kortskottsvegetation. Den senare innehåller förutom den hotade ävjepilörten också nålsäv, fyrting, strandranunkel, slamkrypor och ävjebrodd.

Betesmarken vid Raskes är inte stor, men den har en lång hävdkontinuitet och en välutvecklad ävjebroddsvegetation som trots sin litenhet väl representerar naturtypen sötvattenstrandäng. Den fortsatta hävden av området bör tryggas.

66

TRÄCKESBO

- välbevarad
fäbodvall

KBL
III/1
14 F NO

Träckesbo fäboddar saknar vägförbindelse. Det är en "välbevarad fäbod med någorlunda ursprunglig bebyggelse". Varglav växer på de gam-

la timmerbyggnaderna på fäbodvallen. Det är ur naturvårdssynpunkt angeläget att fäbodarna bevaras och att den omgivande ängsmarken hålls öppen. Vid avverkningar i anslutning till fäbodarna bör särskild hänsyn tas till miljön.

67
GULLBERGSBO
- välbevarad
fäbodvall

KBL
III/1
14 F NO

Gullbergsbo är en mycket välbevarad fäbod belägen i sydsluttning invid Gullbergsbotjärn. Varglav växer på de gamla timmerbyggnaderna.

Det är ur naturvårdssynpunkt angeläget att fäbodarna bevaras och att den omgivande ängsmarken hålls öppen. Avverkningar i anslutning till fäboden bör utföras med särskild hänsyn till miljön.

68
SKALEN
- artrika
betesmarker

BKL
II/1
14 G NV

I skogslandskapet söder om Edsbyn ligger en ensam gård - Skalen - vid sjön med samma namn. Runt gården finns, förutom extensivt brukade åkermarker, en mosaik av hackslåttmarker, en liten nyrestaurerad hagmark samt artrika slätter- och betesvallar, plöjda senast på 1940-talet. Betesmarkerna är öppna så när som på spridda buskar av en och svartvide, några solitära rönnar och sälgar samt några lövholmar.

Floran är mycket artrik med flera ovanliga, sällsynta eller hotade arter. Här förekommer t ex de hotade höstlåsbräken och fältgentiana samt darrgräs på en av sina få växtplatser i Hälsingland. Dessutom växer här vanligt låsbräken, vårfingerört, grönkulla, rödkämpar, pillerstarr, stagg, bockrot och ormrot.

Husgrunder och odlingsrösen minner om den fäbod med anor från 1600-talet som är gårdens ursprung.

I betesmarkerna vid Skalen finns ingen synbar gödselpåverkan eller andra störande ingrepp. Det botaniska värdet är högt genom stor artrikedom och förekomst av höstlåsbräken. Till värdet bidrar den mångformiga häv-

den, det goda hävdstillståndet och den vackra landskapsbilden. Den framtida hävden bör tryggas.

69
**RIKKÄRR SYDOST
OM SKALEN**
- litet kärr
med intressant flora

BH
III/1
14 G NV

Knappt 700 meter sydost om gården Skalen finns ett rikkärr, omgivet av tallmossesamhället (en på den topografiska kartan blåstreckad central del av myren). Flera torvgravar i myrens blötaste del påminner om att torvtäkt bedrevs inom området på 1920-talet. I dessa torvgravar växer kärrull. Andra svagt rikkärrsindikerande växter är ängsnycklar, ullsäv, dyttåg och hirsstarr. Det intressantaste fyndet är dock strandlumner, som växer sparsamt på ett block i kärret.

På grund av de botaniska värdena bör dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren ej tillåtas.

70
MÖSAMYRAN
- litet kärr
med intressant flora

BH
III/1
14 G NV

Mösamyran är ett litet kärr, delat av en väg. Myren är ett svagt rikkärr med vass, pors, ullsäv, slätterblomma m m. Bland de mer krävande inslagen märks tätört, dyttåg, tagelsäv och hirsstarr. Dessutom växer här strandlumner som är sällsynt i länet.

På grund av de höga botaniska värdena bör dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren ej tillåtas.

71
**FLAXNAMYRAN
TRYNJEMYRAN**
- kärrkomplex
med intressant flora

GHBZ
III/1
14 G NV

Flaxnamyran-Trynjemyran är ett stort kärrkomplex med såväl öppna som skogbevuxna enheter på ömse sidor om Flaxnan. Den västra de-

len består av kärr som sluttar mot ån och avvattnas via flera blöta dråg. I den östra delen kring St Flaxnan och dess tillflöde finns stora plana strandkärr.

Floran i myren är artrik med inslag av rikkärrsarter som dytgåg och knagglestarr i myrens östra del och ängsnycklar och myggblomster i myrens nordvästra flik. Flaxnan är till stor del ingenvuxen med vass.

Flaxnamyran har också ett rikt och varierat fågelliv med bl.a. gulärta, bergfink, enkelbeckasin och grönbena. Under våren är det en värdefull rastlokal.

Flaxnamyran-Trynjemyran är ett stort och i det närmaste opåverkat kärrkomplex med intressant hydrologi, en likaså intressant vegetationsmosaik och artrik flora. Dikningar eller andra åtgärder som kan komma att påverka vattenbalansen inom området kan ej tillåtas. Skogen på myrarna och i kantzoner bör sparas.

72

HOLMEN

- sötvattenstrandäng

BKL

II/1

14 G NV

I skogsbygderna strax norr om Mållången bildar tre gårdar ett litet odlingslandskap kring Flaxnan. En av dessa – Holmen – ligger på en ö, omfluten av en avlänkning av Flaxnan och huvudån. De betade strandängarna (ca 7 ha) är i regel öppna, men ett glest skikt av en- och videbuskar utmärker de fastare partierna och ett par dungar av björk och tall finns i den norra delen.

Vegetationen är tydligt zonerad med kortskottsvegetation och högstarrängar närmast vattenlinjen och bl.a. staggghed på fastare mark. Floran är rik på hävdgynnade arter. Kortskottsvegetationen innehåller bl.a. strandranunkel och nålsäv. I övrigt påträffas t ex låsbräken, dvärglummer, rödkämpar, pillerstarr och fläckigt nyckelblomster.

Genom sin storlek samt rikedom på hävdformade vegetationstyper och hävdgynnade växter har strandängarna vid Holmen ett högt bevarandevärde. Det är angeläget att hävden tryggas.

73

FRANKES

- betade hagmarker

BKL

III/1

14 G NV

Liksom Holmen ingår Frankes i det lilla odlingslandskapet kring Flaxnan. Till gården hör betesmarker med bl.a. en enbuskrik hagmark och en björkhage med inslag av asp, gran och tall. Artrikedomen inom området är stor med bl.a. låsbräken, dvärglummer, blåsuga, slätterblomma, stagg och ormrot i de öppnare partierna.

I björkhagen, där trädskiktet är ganska tätt, är floran inte lika artrik. Betesmarkerna ger intryck av att ha varit kontinuerligt hävdade under mycket lång tid. I björkhagen finns odlingsrösen, en lada och en trädgårdsgård.

Betesmarken vid Frankes är ett för trakten representativt exempel på träd- och buskbärande hagmark, med norrländskt präglad vegetation. Det är värdefullt om hävden kan tryggas.

74

SKYTTMYRAN

- myr med intressant flora

HGB

III/1

14 G NV

Skyttmyran är i genomsnitt bara 200 meter bred men inte mindre än 3 km lång. Mitt på myren finns en vattendelare. Därför avvattnas myren åt skilda håll. Utmed myrens kanter, liksom vid vattendelaren, finns mossevegetation.

I övrigt domineras Skyttmyran av kärr. Delar av myren, framför allt inom den södra halvan, är mycket blöta och intas av breda dråg av lösbottnar och mjukmatteöar. Norra halvan, som är relativt torr, domineras av fastmattekärr. I den blötare södra halvan av myren förekommer rikkärrsindikerande mossor samt ängsnycklar, myggblomster och tätört.

Förutom att Skyttmyran korsas av ett par skogsbilvägar är den relativt opåverkad. Dikningar eller andra åtgärder som kan komma att påverka myren, bör ej tillåtas.

75

**RÄVABOÅSENS
SYDSLUTTNING**

- skogsområde
med värdefull flora

B
II/1
14 F NO

I Rävaboåsens sydsluttning finns ett mycket intressant skogsområde med örtrik vegetation och ett flertal sällsynta eller mindre allmänna växter av vilka följande särskilt bör framhållas: skogssallat, skogsvicker, skogstry, trolldruva, myskmåra, skogsnycklar och skogsfru. Skogsfrun förefaller blomma varje år och upp till 40 samtidigt blommande exemplar har noterats (1981). Även några små lindar växer inom området.

Skogsbruket i detta området bör bedrivas med stor hänsyn till den värdefulla floran och inskränkas till vinterförhållanden med tjälad mark. Markberedning och dikning bör inte förekomma. Kärnområdet, med förekomsten av skogsfru, bör undantas från allt skogsbruk (se även "Floravård i skogsbruket". Skogsstyrelsen 1984).

76

GULLBERG

- isolerad skogsby

KLB
III/2
14 F NO

Gullberg är en högt belägen, isolerad skogsby med delvis vacker utsikt. Byn är ursprungligen en finnbosättning från 1600-talet. Flera av byns gårdar ger ett anmärkningsvärt storslaget intryck. Ett antal torp finns dessutom i byn.

Byn är av stort kulturhistoriskt intresse, men skicket varierar. Hävden av marken är delvis eftersatt vilket tyvärr har till följd att delar av byn håller på att växa igen. Vid Gullberg finns ett hjorthägn med kronhjortar. I kanten av en igenväxande åker har bl.a. brudsporre påträffats.

Det är, även för naturvården, ett värde i att det öppna landskapet kring Gullberg kan bibehållas. Ny bebyggelse bör inte placeras i anslutning till gårdarna.

77

**TÄLNINGEN
MÅLLÅNGEN
MÅLLÅNGSTUGUFJÄRDEN**

**FLÄTEN
AMUNGEN**

- sjösystem av stort
värde för friluftslivet

FL
III/2
14 F NO
14 G NV

Sjöarna Tälningen, Mållången och Amungen samt de mindre sjöarna Mållångstugufjärden och Fläten bildar ett i stort sett sammanhängande sjösystem som är särskilt intressant för friluftslivet. Sjöarna karaktäriseras av uddar, djupa vikar och öar. De omges till största delen av ett utpräglat skogslandskap och "vildmarksprägel" är ofta påtaglig. Detta skapar förutsättningar för ett intressant friluftsliv med tonvikt på fiske och kanotning.

78

**RIKKÄRR
VID ÖSTERVIKEN**

BH
III/1
14 F NO

Alldeles öster om Tälningens nordöstra vik Österviken ligger en delvis skogbevuxen myr med olika myrtyper från mosse till rikkärr. Rikkärr finner man särskilt i myrens sydvästra del med vass, ängsnycklar, gräsull, dvärglumner, tätört, myggblomster, sumpnycklar och smaldunört. Flera rikkärrsmossor, piprensarmossa, gyllenmossa och svanhalsmossa har också noterats.

Dikning eller andra åtgärder, som påverkar myren, kan inte tillåtas. Skogen på myren och i kantonerna bör sparas.

79

SANDREVELN

- liten ås
med sandstränder
mot Mållången

GFL
III/2
14 G NV

Sandreveln ingår i Järboåssystemet och utgör en blott kilometerlång del av den mäktiga ås vars fortsättning mot norr och söder troligen återfinns på Mållångens botten. Sandreveln består av en bågformad ås, som stupar brant mot Mållången på sin östra sida och på sin västra gränisar mot myrmarker och ett småkulligt landskap av isälvsmaterial. Vid sjön finns sandstränder.

Området har ett viss geologiskt intresse och är värdefullt för friluftslivet. För att undvika markskador i samband med skogliga åtgärder bör särskild hänsyn tas till åsen och kullandskapet.

80
**MÅLLÅNGSTADS
URSKOG**
- mycket gammal
naturskog

BL
III/1
14 G NV

Mållångstads urskog är ett litet naturskogsbestånd utmed gamla landsvägen mellan Alfta och Mållångstad. Förutom ett mindre granbestånd i den sydöstra delen domineras området av tallskog. Skogen är visserligen inte helt orörd, men en stor del av träden är, trots kläna dimensioner, 150-200 år gamla. Mycket gamla tallar förekommer dessutom spridda inom området, varav de äldsta med en brösthöjdsdiameter kring 60 cm, torde vara åtminstone 400 år.

Ur naturvårdssynpunkt är det angeläget att Mållångstads urskog bevaras.

81
VALLASEN
- myr och
källområden med
intressant flora

BH
III/1
14 G NV

Vid sjön Vallasens sydöstra ände ligger en liten myr med intressant flora. Myren intas till största delen av glest tallbevuxna lågstarrkärr. Delar av myren, med rikindikerande växter som ullsäv, hirsstarr, slätterblomma, dvärglummer och gräsull, är rikkärr. I kanten av sjön finns en källa med intressant flora, bl.a. bäckbräsma och källarv.

Floran i myren vid Vallasen är förhållandevis artrik med inslag av krävande myr- och källväxter. I denna del av länet är rikkärr för övrigt sparsamt förekommande. Det är angeläget att myren vid Vallasen kan bevaras. Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka myren bör inte tillåtas. Skogen på myren bör sparas.

82
VASABERG
- isolerad ensamgård

BKL
III/1
14 G NV

Vasaberg är en ensamgård, helt omgiven av skog och vackert belägen i sluttningen under det branta Vasaberget. Gården, som sannolikt söker sitt ursprung i en fäbodvall, ger ett genuint intryck med välskötta byggnader, underhållna trädgårdsgårdar, odlingsrösen mm.

Vid gården finns dels betade vallar, dels strimor av öppen opåverkad betesmark och, i den södra kanten, även ett stycke annan träd- och buskbärande hagmark.

De naturliga fodermarkerna intas bl.a. av en artrik stagghed med flera utpräglat norrländska grässvålsarter som låsbråken, dvärglummer, fjälltimotej, åkerbär och ormrot.

Hävden på Vasaberg är synbarligen lång och obruten. En artrik flora, intressanta kulturhistoriska förhållanden och vacker landskapsbild bidrar till värdet. Hävden av hagmarkerna bör tryggas.

83
VÅLAMYRAN
- myr med
rikkärrsvegetation

GHB
III/1
14 G NV

Vålamyran är ett myrkomplex, dominerat av mossar. I myren finns exempel på en excentrisk mosse med strängmönster, ett gölssystem och antydning till lagg. Mossen är svagt välvd. Myrens sydöstra delar intas av kärr och tallmossar.

I myrkanten mynnar en stor källa. Denna bildar en liten göl som omges av en trädråd av gran och klibbal. Kring källan växer flera karaktäristiska källväxter. Utmed den bäck, som rinner ut över myren, påträffas ett stråk med rikkärrsvegetation. En liknande källa finns i myrens västra kant.

Vålamyran är ett vackert exempel på en excentrisk mosse, en av de få skyddsvärda i denna region som i övrigt domineras av plana och ensidigt sluttande mossar. Myrens sydvästra del är till stor del skadad av dikningar.

Ytterligare dikningar i eller i anslutning till myren bör ej tillåtas. Skogen på myren bör bevaras.

84

STORA ÖJUNGEN

- fiskevatten

FLK
III/2
14 G NV

Stora Öjungen är en kraftigt flikad sjö med djupa vikar, långt utskjutande uddar och ett stort antal öar. Sjön är omtyckt som utflyktsmål och fiskevatten. Förutom det naturliga utloppet, (Gammelån) i den sydvästligaste viken, har sjön ett konstgjort utlopp. I sjöns östra del leds vatten via en grävd, sprängd och stensatt kanal genom den lilla tjärnen Ögat till Lilla Öjungen och Annefors bruk.

Stora Öjungen är främst av intresse för friluftslivet (berör även Bollnäs kommun, objekt Nr 54).

85

SVAMYRAN SVABÄCKEN

- botaniskt
värdefulla våtmarker

BH
I/1
14 F NO

Norra delen av Svamyran är en risdominerad mosse med spridda lågvuxna tallar. Mossen genomsätts här och var av breda och mycket blöta kärrdrag med trådstarr, vitag och ofta vass.

Myren blir mot sydost allt rikare och utmed den sydöstra kanten uppträder rena extremriksamhällen. Växtligheten är tuvad och såväl bland mossor som kärleväxter uppträder en rad krävande och rikindikerande arter, t ex gräsull, björnbross, brudsporre och märkligt nog samtliga rikindikerande fräkenarter. I sumpskogen i myrens södra ände påträffas också den i Hälsingland mycket sällsynta tagelstarrar.

Myren avvattnas genom Svabäcken. Utmed denna, i slutningen mot Amungen, förekommer mindre, delvis starkt sluttande kärr med rik flora. Flera av rikkärrsarterna från Svamyran återfinns också längs bäcken t ex tätört, brudsporre, gräsull och dvärglumner.

Svamyran rymmer välutvecklade rikkärrsamhällen med flera extremrikarter, t ex brudsporre, tagelstarr och trådfräken, som alla är sällsynta i Hälsingland. Området har därför mycket höga botaniska värden, i synnerhet som antalet kända extremrikskärr är mycket få i Hälsingland utanför Los-området.

Skogen på Svamyran, i myrens kantzoner och i Svabäckens ravin, bör sparas. Stor försiktighet bör iaktas vid alla skogsbruksåtgärder i anslutning till myren och bäcken. Dikningar eller andra åtgärder, som kan komma att påverka Svamyran och Svabäcken, kan ej tillåtas.

86

VÄSTRA GÅNGBORS- TJÄRNARNA

- intressant flora

BH
II/1
14 F NO

I ett öppet och glest tallbevuxet kärr väster om Västra Gångborstjärnarna finns ett välutvecklat axagsamhälle. Förutom axag påträffas björnbross och varglav i myren. I ett gungfly mot kanten av Gångborstjärnen växer småsilesår, som är sällsynt i inlandet.

Myren innehåller flera intressanta kärrsamhällen och har ett stort floristiskt värde genom den isolerade och rika förekomsten av axag, troligen en av de största i länet. Ett gammalt dike avvattnar myren mot tjärnen. Ytterligare dikningar som påverkar myren kan ej tillåtas.

87

MÅLLÅNGSSTUGA

- hackslått

BKL
I/1
14 F NO

Den lilla ensamgården Mållångstuga ligger mycket vackert på det smala näset mellan Mållången och Mållångstugufjärden. Vid gården, som för övrigt helt omges av skog, finns hackslåttmarker på ömse sidor om vägen, på den nordöstra sidan en nordligt präglad friskäng av örtrik typ och på den sydvästra en staggrik tuvåttelfuktäng. Spridda i området finns enstaka tallar och björkar samt bitvis rikligt med enbuskar.

Kärleväxtfloran är påfallande artrik med flera hotade eller sällsynta ängsväxter t ex höstlåsbräken, luddhavre, vårfingerört och backruta. En nordlig karaktär får ängen genom förekomst av smörbollor och åkerbär. Smörbollorna är särskilt vanliga i vägrenarna och är något av karaktärsart för platsen.

Ursprunget till Mållångstuga är en fäbod vars husgrunder finns kvar, delvis i den aktuella ängsmarken. Andra kulturhistoriskt intres-

santa lämningar är stensatta hål för hässjestolpar, odlingsrösen, ängslador och stengårdsgårdar. På en av ladorna växer rikligt med varglav.

Ängen hävdades ursprungligen med lieslätter, betades under en tid med får (till 1987) men vårdas numera av Voxnadalens naturskyddsförening.

Mållångstugas haekslått har högsta bevarandevärde genom lång kontinuerlig hävd, mycket intressant flora, frihet från störande ingrepp, ovanligt stor areal naturlig slättermark och gott hävdtilstånd. Förekomsten av höstlåsbräken, vårfingerört och smörbollar stärker värdet. Området bör skyddas enligt naturvårdslagen.

88
**KÄRRKOMPLEX
VID HÄLLUDDEN**

(Mållången)

- värdefullt myrområde

Vid Hälludden och i direkt kontakt med Mållången ligger ett kärrkomplex med olika typer av kärr. Den östra delen är ett plant kärr, möjligen med älvängsvegetation närmast sjön, medan de västra delarna består av sluttande kärr av varierande blöthet. På myren häckar bl.a. storspov och videsparv vilket åtminstone ger myren ett lokalt fågelskyddsvärde.

Myren är ej påverkad av dikningar. Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka myren bör ej tillåtas.

89
HIBOMYRAN
- orört myrkomplex
med rik fågelfauna

Hibomyran är ett stort plant mossekomplex, dominerat av ostrukturerade eller svagt strängade mosseenheter. Två kraftiga kärrdråg avvattnar området mot Mållången. Komplexet är väsentligen opåverkat av dikningar.

Hibomyrans häckfågelfauna är rik med bl.a. följande regelbundet häckande fågelarter: kricka, enkelbeckasin, grönbena, videsparv och gulärta. Den sistnämnda har häckat med inte mindre än 12 par. Myren har därför ett visst fågelskyddsvärde. Dikningar eller andra åtgärder som påverkar myren bör ej tillåtas.

90
PER-OLSMYRAN
- fågelmyr

Per-Olsmyran består bl.a. av en stor excentrisk mosse i den nordöstra delen och ett stort plant och öppet kärr kring Häsboåns mynning i Mållången. Myrens södra delar är till stor del skogbevuxna. Myren är påverkad av flera dikningar.

Per-Olsmyran är framför allt intressant på grund av sitt fågelliv. Två par häckande storspov och inte mindre än 11 par gulärta ger myren ett visst fågelskyddsvärde.

91
**STORMYRAN
GRANNÄSEN**

- stort orört
myrkomplex med
vildmarkskaraktär

Stormyran och anslutande myrar vid Grannäsen bildar ett stort myrkomplex som, förutom olika mosse- och kärrtyper, innehåller ett 30-tal tjärnar, bäckar och insprängda fastmarks-partier av varierande storlek. Tjärnarna och de större myrtorna sammanlänkas av långsmala myrstråk till en flikig och starkt mosaikartad enhet. Hela komplexet ligger på en flack höjdpåta och avvattnas åt väster, öster och söder. Många olika myrtyper är representerade: ensidigt sluttande mossar, plana kärr som ofta övergår i gungfly kring tjärnarna samt även flarkkärr. Övergången mellan mosse och kärr är ofta flytande med utvandrande mossesträngar i kärren.

Vegetationen inom området är i regel inte anmärkningsvärd. Undantag utgör myrstråket norr om Häståsen med ett källpåverkat rikkärr med t ex ormrot, ullsäv, kärrviol, kärrdunört, fjälldunört, kärrfräken och källarv. Varglav påträffas på många ställen.

Fågelfaunan är artrik. Särskilt anmärkningsvärd är förekomsten av flera skyddsvärda fågelarter, t ex smålom, trana, storspov, skogsnäppa, grönbena och ljungpipare.

Det höga skyddsvärdet grundas inte i första hand på de representerade myrtyperna eller vegetationen, utan snarare på den mosaikartade karaktären och den helt opåverkade hydrologin. I detta avseende framstår Stormy-

Z
III/1
14 G NV

GHZ
III/1
14 G NV

HGBZ
I/1
14 G NV

GHZ
III/1
14 G NV

ran som ett vildmarksartat komplex med för länsdelen representativ natur, men dessutom med en i största allmänhet skyddsvärd fågel-fauna.

Grannäsen är en förhållandevis grund sjö, omgiven av myrar och skogsmarker. Stränderna i sjöns södra del intas delvis av vassvegetation medan de i övrigt mest utgörs av blockstränder. Sjön ligger högt (384 m ö h) och har låg alkalinitet. Den kalkades på is våren 1984.

Inom området bör dikningar ej tillåtas. Skogsbruket bör bedrivas på ett sådant sätt att de speciella naturvärdena ej spolieras. Stormyran-Grannäsen omfattas av ett förordnande om samråd inför vissa arbetsföretag enligt § 20 naturvårdslagen.

Stormyran ingår, liksom myrarna vid Grannäsen, i Myrskyddsplan för Sverige (Nr X13).

92

GRANNÄS

- naturbetesmark

KLB
III/1
14 G NV

Grannäs är ett numera nedlagt jordbruk, vackert beläget i sydsluttning med utsikt över Grannäsen. Till gården hör en betesmark med en mosaik av slåttervallar, betesvallar och naturliga betesmarker. Den intressantaste delen är en ca 1 ha stor hagmark med enstaka träd, mellan sjön och gården. Flera stora odlingsrösen och några äldre åkerstrukturer utmärker betesmarken. Fältskiktet är måttligt artrikt men innehåller förutom de vanligaste gräsmarksarterna också pillerstarr, blåsuga och fjälltimo-tej.

Betesmarken vid Grannäs hävdas svagt med får. Den har sitt främsta värde som en ännu hävdad naturbetesmark i ett område med få motsvarigheter. Det är för naturvård och landskapsbild värdefullt om den framtida hävden kan tryggas och helst intensifieras.

Grönbena på Stormyran, Grannäsen.

Foto: Peter Ståhl

93

**MYR NORDOST OM
GRANNÄSBERGET**

- liten öppen
och blöt myr

GH
III/1
14 G NV

I en sänka mellan bergen nordost om Grannäs ligger en liten helt öppen myr av utpräglat fattig typ. Stora delar av myren intas av sviktande mjukmattor med vitmossor. Vegetationen är artfattig. I myrens östra del finns en egenartad uppdelning i lösbottnar och låga men fasta ristuvor. Enstaka mindre vattensamlingar förekommer också.

Myren har en avvikande hydrotopografi. Den är öppen och blöt med stora mjukmattor och lösbottnar. Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka myren kan ej tillåtas. Myrens ostligaste del ligger i Bollnäs kommun.

94

**STORMYRAN
(Amungen)**

- myrkomplex
med kärr och mossar

GHZ
III/1
14 F NO

Stormyran (vid Amungen) är ett myrkomplex med kärr och mossar. I myrens norra del finns en svagt men tydligt välvd excentrisk mosse med lagg utmed den nordöstra kanten. I myrens sydöstra del finns en liknande men mer ensidigt sluttande mosse. Myrens västra del består av kärr. Bortsett från ett dike, som förbinder en liten tjärn i myren med Amungen, är området orört. Fågelfaunan är intressant med bl.a. flera arter simfåglar och en del tättingar.

Stormyran är en värdefull fågellokal och representerar dessutom en i denna del av länet mindre vanlig mossetyp. Dikningar eller andra åtgärder som kan påverka myren bör ej tillåtas.

95

FLÄTSBO

- gammal fäbodvall
med rik flora

BLKZ
III/1
14 F NO

Fodermarkerna på den f d fäbodvallen Flätsbo har ännu mycket kvar av sina forna värden, trots att hävden upphört. En gammal hagmark

intas i dag av ljunghed med enbuskar och småtallar samt i fältskiktet rödkämpar, stagg, ängsnejlika och liten blåklocka. En slåttervall har, trots att den tidigare varit plöjd, en artrik flora med bl.a. rödkämpar, kattfot, låsbräken och ängsnejlika. Fjärilsfaunan är osedvanligt art- och individrik.

Kring stora delar av området finns en trädgårdsgård kvar. Odlingsrösen och husgrunder påträffas i den oplöjda delen. En timrad lada och ett fähus är relativt väl bevarade minnen från fäbodetiden. Spår av konstgödsel finns inte. Det är för naturvården önskvärt att hävden återupptas. Om detta inte är möjligt bör åtminstone regelbundna röjningar företas.

96

MÅLLÅNGSTUGUBODARNA

- artrik vall

BLK
III/1
14 F NO

En f d fäbodvall, som trots att den inte varit i traditionell drift på mycket länge, ännu har ca 5,5 ha öppen slåttervall kvar. Vallen är helt omgiven av skog. Artrikedomen är anmärkningsvärt stor trots att marken plöjts för länge sedan. Till de intressanta ängsväxter som påträffas hör låsbräken, rödkämpar, backruta, ängsnejlika och stagg. Tre lador finns kvar på vallen varav en är vackert klädd med varglav.

Slåttervallen vid Mållångstugubodarna har sitt främsta bevarandevärde i den artrika ängsfloran, landskapsbilden, ladorna och friheten från störande ingrepp. Regelbundet återkommande slätter skulle trygga områdets kvaliteter.

97

VARGATJÄRNSHÄLLENA

- "vildmarksskog"

BGL
III/1
14 F NO

Vargatjärnshällena är ett vildmarksbetonat skogsområde med hög andel hållmarker. Terrängen är starkt sönderbruten med skrevor, mäktiga klippavsatser, block, blocksamlingar och blockgrottor. Till områdets intressantaste bildningar hör två mäktiga klippskrevor, den ena ca 350 meter lång, nära 20 meter bred och 10 meter djup. Den andra är kortare men 15-20 meter djup och intas av ett blött myr-gungfly.

Skogen inom Vargatjärnshällena är till stor del en gles, lågvuxen hållmarkstallskog. Översilande vatten förekommer på många ställen och ger upphov till små avgränsade myrstråk. Torrakor och lågor förekommer rikligt.

Stora delar av skogen är att beteckna som impediment. Inom övriga delar bör skogsbruket bedrivas med hänsyn till landskapsbilden.

98

TULPANS

- ålderdomligt, mångformigt välhävdad jordbruk med höga kultur- och naturvärden, botaniskt rika naturbetesmarker

KBL
I/1
14 G NV

Tulpans är en av tre gårdar i Skålsjö by på Alf-ta finnskog. Gården, med ca 11 ha inägomark, ligger i ett kuperat landskap och intar bl.a. en höjd som når 380 m ö h och dess sydsluttning. Landskapsbilden med gårdsmiljö, betesmark och hackslåttytor är ålderdomlig och mycket vacker. Allt inramas av skogklädda berg.

De naturliga fodermarkerna, med bl.a. hackslåttytor, öppen hagmark, björkhage och annan träd- och buskbärande hagmark, uppvisar flera olika vegetationstyper, från stagg- och ljunghedar till fuktängar. Björk, tall och rönn är dominerande trädslag i hagarna och enen är väl spridd i all betesmark.

Markerna, som hävdats kontinuerligt åtminstone sedan finnkolonisationen, är påfallande artrika med en flora präglad av de utmagrade förhållanden som råder på platsen. Till de intressantaste arterna hör fältgentiana, låsbräken, grönkulla, nattviol, fläckigt nyckelblomster, blåsuga, pillerstarr, fjälltimotej, stagg, dvärglumner och ormrot. Flera av de ovanliga ängsväxterna är väl spridda i fodermarkerna.

Trägårdsgårdar finns kvar kring en stor del av inägomarken och en fägata har restaurerats. 17 större odlingsrösen, vissa mycket stora, finns spridda i inägomarken. Gården har brukats i två-såde och spår efter flera olika odlingskedan kan urskiljas.

Hävden av fodermarkerna är jämförelsevis god, främst genom bete med får. En tidigare hästhage har restaurerats och ställts i ordning

Fodermarkerna i Tulpans hävdas med fårbete.

Foto: Jonas Lundin

för fårbeta. Vägkanter och åkerrenar slås med lie. Med undantag av ett relativt nygrävt dike är Tulpans fritt från störande ingrepp.

Som ett av de mest mångformiga objekten i länet såväl vad gäller hävdformer, natur- och vegetationstyper som kulturhistoriska spår har Tulpans högsta bevarandevärde. Fodermarkernas långa kontinuitet, artrikedom och frihet från allvarliga störande ingrepp bidrar till det höga värdet. Tulpans har få, eller inga, motsvarigheter i länet. Det är, ur naturvårdens synvinkel, av största vikt att den framtida skötseln av gården säkerställs.

99
GETRYGGEN
- framträdande
åsparti

LFG
III/2
14 F NO

Getryggen är ett isolerat avsnitt av Rysjöåsen vars fortsättning mot norr och söder torde återfinnas på Amungens botten (åsen visar sig vid Svabensverk). Getryggen, som till större delen ligger i Leksands kommun, är drygt 2 km lång och hitvis skarpt markerad. Särskilt Getryggsudden och Kvalnäsudden har ett fritt och framträdande läge. Åsen är till större delen barrskogsbevuxen. Igenväxande odlingsmarker och ett par gravfält på åsen vittnar om tidigare hävd.

Den vackra landskapsbilden och goda badstränder gör området attraktivt för friluftslivet. På åsen finns flera fritidshus. Ytterligare bebyggelse på åsen eller i dess omedelbara närhet bör inte tillåtas. Området har en vacker landskapsbild, är värdefullt för friluftslivet och har ett visst geologiskt värde.

100
STORA GRÄSBERGET
- rik flora

B
II/1
14 F NO

Sedan skogen på Stora Gräsberget avverkats i slutet av 1960-talet, utbröt en brand på hygget innan allt virke hann köras ut. Efter branden uppträdde brandanpassade växter som svedjenäva rikligt blommande på brandfältet.

I Gräsbergets branta sydvästsluttning går berget delvis i dagen. Det tunna jordtäcket, med

uttorkning och tät markvegetation, har motstått upprepade försök till återplantering, trots olika typer av markberedning. I denna sluttning växer flera krävande arter som vispstarr, blåsippa, brudsporre och nattviol. Av särskilt intresse är förekomsten av den kalkkrävande sötvedeln som uppträder sällsynt i Norrland, framför allt som en sydbergsväxt. Floran på berget är synbarligen gynnad av en något rikare basisk berggrund.

För att undvika att den märkliga floran på Stora Gräsberget utarmas bör den uppväxande skogen, på åtminstone de rikaste växtplatserna, hållas öppen.

Sydvästsluttningen, den botaniskt mest intressanta delen av Stora Gräsberget, har av markägaren Stora AB redovisats som hänsynsområde.

101
HÄSBERGSMYRAN
- fågelmyr

ZH
III/1
14 G SV
14 G NV

Häsbergsmyrans är ett blandmyrkomplex med sluttande och plana mossar samt kärr. F d Häsbergstjärnen är sänkt och till stor del igenvuxen men saknar inte klarvattenytter.

Myren är framför allt av värde för sitt fågelliv. Förutom häckande vadare och simfåglar har videsparv och hela sju par gulärla påträffats. Myren har därigenom ett påtagligt skyddsvärde.

102
HÄSBODALEN

GHBZKLF
I/1
Riks-N
14 G SV
14 G NV

Häsbodalen följer det storskaliga nordväst-sydostliga sprickdalslandskap som kännetecknar den sydnorrländska bergkullterrängen. I dalen har Häsboåsen avsatts, omgiven av ett mångformigt glacifluvialt material. Dalgången är i sin helhet av riksintresse för naturvården.

Vid passagen av landskapsgränsen mellan Gästrikland och Hälsingland utmärks dalen av vidsträckt sandurfält, moränryggar och flacka myrmarker.

Fårbete på Brattskuruwallen.

Foto: Anders Malmberg

Inom det avgränsade området, söder om Långsjön, får åsen en mer distinkt utformning. Nedanför Långsjöberget genomdras dalgången av getryggiga, upp till sju meter höga parallellåsar. De branta ryggarna delar sig runt djupa långsträckta, ofta vattenfyllda dödisgröpar av vilka Långsjön intar den största.

Mellan Långsjön och Häsbosjön vidgar sig dalgången. Dalbotten uppfylls av flacka sandurpartier med ett tätt system av strömrännor i flätat flodmönster. Bitvis är sandurytorna starkt präglade av åsgravar, i några fall ända till 15 meter djupa.

Väster om Rödmyrberget höjer sig ett 300 meter långt och upp till 17 meter högt åsparti. Det består av två puckliga getryggsåsar, ett delvis blockigt åsnät och åsgröpar. I sidan av åspartiet har sandurströmmar preparerat ur strömrännor.

Mot Häsbosjöns södra ände bryter blockiga moränkullar och ryggar igenom isälvsmaterial. Utefter Häsbosjöns västra strand trängs isälvsavlagringarna ihop till en enda getryggig radialås - EGGA eller EGGÅSEN (102 b) - via ett bredare åsnätliknande parti med åsgravar och åsgröpar. Huvudåsen är upp till 25 meter hög. Vid Häbo går åsen in i ett 800 meter långt och

400 meter brett åsnätområde med kraftiga getryggiga parallellåsar och 25 meter djupa åsgravar kring den centrala huvudryggen som löper obruten genom området. Den del av Eggåsen som följer Häsbosjöns västra strand, har av markägaren Stora AB utvalts som hänsynsområde.

I den avsmalnande djupa dalgången löper Egga som singelrygg mot nordväst, maximalt 30 meter hög men ibland mycket lägre. I höjd med Skålsjön störs den enhetliga ryggbildningen och mäktiga finsediment täcker dalbotten och dalsidorna.

Häsbodalen karaktäriseras av barrskog med delvis skarp tallhed på de torraste partierna med isälvsmaterial. I växlande och kuperad terräng på Rödmyrbergets västra sluttning, med myrar, bäck- och sipperstråk och blockrika partier, växer granskog med insprängda tallöverståndare (se Bollnäs kommun).

Norr om Häsbosjön, på Svartbergets sydvästvända sluttande hållmarker, växer fjällnejlika på en av tre kända lokaler i kommunen.

Häsbosjön, centralt belägen i Häsbodalen, är en utpräglad klarvattensjö. Den ligger nästan högst i vattensystemet och avrinningsom-

rådet är litet. Därför är vattenomsättningen långsam. Under dessa förutsättningar blir en sjö ofta kraftigt försurad, men någon tydlig försurningspåverkan kan inte spåras i Häsbosjön. Alkaliniteten är förhållandevis god (0,1) och sjöns pH ligger mellan 6 och 7 enheter. Detta beror sannolikt på att sjön tillförs avsevärda mängder grundvatten från Häsboåsen som gränsar mot sjön i sydväst. Grundvattnet har i regel god alkalinitet och relativt högt pH.

Häsbosjön har ett värdefullt fiskbestånd med röding (inplanterad på 1920-talet), öring, sik, abborre, gärs och bergsimpa. Sjön är mycket uppskattad som fiskevatten.

Häsboån, som avvattnar Häsbosjön, har en bottenfauna vars sammansättning tyder på klart och rent vatten - men frånvaron av försurningskänsliga arter tyder på försurningspåverkan.

Den stora källa, STORKÄLLAN (102 c), som ligger på en liten myr nära foten av Egga, är skyddsvärd och får inte skadas. I den bäck, som rinner från källan, växer bäcknate som här befinner sig på nordgränsen för sin utbredning. Varlav växer på torrakor på myren.

BRATTSKURUVALLEN (102 a) i Häsbodalen norra del omges av ett väl hävdad betes- och slåtterlandskap som i kraftigt kuperad terräng sluttar mot Häsboån. Fäbodvallen ligger vid ån med välbevarade hus, fägator med fastbandhagar, kvarn m m. Vallens karaktär är ålderdomlig med bl.a. många bevarade stigar mellan öppna ängar.

Bortsett från några igenväxande ängar vid Häsbo är slåtter- och beteslandskapet runt Brattskuruvallen de enda öppna markerna inom området. Här är dessutom lövinslaget stort. Lövskog påträffas annars framför allt utmed vattendrag och i de många små våtmarker som ofta upptar åsgravar och andra sänkor i åslandskapet.

Häsbodalen har höga naturvärden. Häsboåsen och andra isälvsformationer är av stort geologiskt intresse. Botaniska värden finner man bl.a. i det högåldriga barrskogsområdet på Rödmyrbergets västsluttning, med en delvis påtagligt rik flora.

Häsbosjön är en av länets få verkliga klarvattensjöar. Den är av betydande hydrologiskt intresse och har ett värdefullt fiskbestånd. Brattskuruvallen är kulturhistoriskt intressant. Terrängen är varierande och i regel lättframkomlig. Ett utbyggt system av spår och leder utgår från Skålsjögården. Landskapsbilden i

den delvis branta, delvis småkuperade dalen är mycket tilltalande.

Häsbodalen är av riksintresse för naturvärden. Skogsbruket bör därför bedrivas med särskild hänsyn till områdets naturvetenskapliga kvaliteter och betydelse för friluftslivet. Tåktverksamhet i hittills opåverkade områden kan inte tillåtas (se även objekt 76 i Bollnäs kommun).

103

STORA OCH LILLA VITMYRAN

- myrkomplex
med rikt fågelliv

GHZL II/1 14 G NV

Stora och Lilla Vitmyran är ett stort myrkomplex, bestående av svagt sluttande mossar och kärr som ofta förekommer blandade. Myrarna har en art- och individrik fågelfauna. Naturvärdet är högt.

Stora och Lilla Vitmyran ligger till största delen i Bollnäs kommun (se objekt Nr 75 i Bollnäs kommun).

104

SVABENSVERK

- bruksmiljö,
intressant
åslandskap

GKLF II/2 14 F SO 14 G SV

Verksamheten vid Svabensverks bruk upphörde 1877 efter knappt 80 års drift. Vid bruket fanns en masugn och två stångjärnshammare. Bruksmiljön är väl bevarad med bruksherrgård, bruksgata, många väl bevarade bruksbyggnader, bruksdamm med kvarn mm.

Svabensverks bruk är uppfört på de plana deltaavlagringar som avsatts i anslutning till Hämnenåsen. Åsen återfinns till största delen i Dalarna, men tangerar Hälsingland vid Svabensverk.

Hämnenåsen skär av sjön Hämnen nordöstra vik. I de grunda vattnen på ömse sidor om åsen har ett varierat myr- och vattenlandskap med stora gungflyttor utvecklats. Fågelfaunan är jämförelsevis rik med storspov, tornfalk, bivråk och videsparv (på dalasidan har åkerbär, mossviol, spädstarr och repestarr noterats).

Den mjukt slingrande tallbevuxna åsen är ett markant och mycket tilltalande inslag i det öppna sjö- och myrlandskapet. Bortsett från en väg på krönet, är den smala ås som korsar Hämnen orörd medan däremot en omfattande täktverksamhet bedrivits i Hämnenåsen omedelbart norr om sjön. Där är åsen delvis bortgrävd.

De kulturhistoriska lämningarna och naturmiljön kring åsen och sjöarna ger sammantaget Svabensverk ett högt värde. En utvidgad täktverksamhet, eller bebyggelse i anslutning till bruksmiljön, bör bedömas restriktivt.

105
GÄDDVIKSBO
- ödegård

KBL
III/1
14 G SV

På skogen öster om Svabensverk ligger den öde bosättningen Gäddviksbo, med ursprung i fäbodrar, tillhörande byn Gäddvik i Alfta. Under loppet av 1800-talet övergick fäbodarna till två gårdar där ängar och skogsbete, bäck- och myrslåtter utgjorde grunden för försörjningen. Blott små tegar odlades upp till åker. Gårdarna övergavs redan 1945 men fortfarande hittar man öppna odlingsmarker i sydslutningen mot Gäddvikstjärnen.

På några ställen i ängarna växer blåsuga som är en karaktärsväxt för gamla icke konstgödslade slåtter och betesmarker. På en grindstolpe växer varglav.

Gäddviksbo har till helt nyligen saknat vägförbindelse, men en nyligen byggd skogsbilväg har gjort bosättningen lättillgänglig. Gäddviksbo har av markägaren Stora AB utvalts som hänsynsområde. Det är värdefullt om ängsmarkerna vid Gäddviksbo kan bevaras och allra helst restaureras.

Värdefull natur i Gävleborg

är Länsstyrelsens redovisning av intressanta och värdefulla naturvårdsobjekt - resultatet av många års inventeringar och undersökningar av länets natur. Mer än 1 200 enskilda områden redovisas - från kust till inland, från orörd natur till odlingsbygd, på land och i vatten. Värdefull natur i Gävleborg ska kunna tjäna som ett viktigt underlag för beslutsfattare i stat och kommun, men också för alla andra aktörer i länet. Boken kan också användas som inspirationskälla och utflyktsguide.

